

Vaihtoehtoinen paratiisi

- kuvittaminen kuosisuunnittelussa

Lahden ammattikorkeakoulu,
muotoilu- ja taideinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma, graafinen suunnittelu
Opinnäytetyö, Ilona Partanen, syksy 2011

Vaihtoehtoinen paratiisi
- kuvittaminen kuosisuunnittelussa

Lahden ammattikorkeakoulu,
muotoilu- ja taideinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma,
graafinen suunnittelu
Opinnäytetyö, Ilona Partanen, syksy 2011

Tiivistelmä

Opinnäytetyöni käsittelee kuosisuunnittelua vaateustekstiileihin kuvittajan näkökulmasta. Kuosisuunnitelmat on suunniteltu ja toteutettu yhteistyönä muoti- ja vaatesuunnittelun opiskelijan Arja Kärkkäisen opinnäytetyömallistoon.

Kirjallisessa osiossa käsittelen kuvituksen luonteen muuttumista siirtäessä paperilta kankaalle. Käyn läpi myös tekstiilisuunnittelun historiaa ja kuvittamisen lähtökohtia, sekä opinnäytetyöprosessin työvaiheet.

Avainsanat

Kuvittaminen, tekstiilisuunnittelu, silkkipaino, digipaino

Extinction Of Dodos / Arja Kärkkäinen, Kuva: Antti Ahtiluoto

Abstract

My final thesis is about creating textile prints for clothing industry from the illustrators point of view. The textile prints are designed and created for fashion design student Arja Kärkkäinen's thesis collection.

In the written part I talk about how nature of the illustrations changes when moved from paper to textile. I also study history of the textile design, and illustration and explain the different phases of the thesis process.

Keywords

Illustrating, textile design, silkscreen printing, digital printing

Sisältö

Tiivistelmä.....	5
Abstract.....	7
Johdanto.....	11
Lähtökohdat.....	11
Tavoitteet.....	11
Metodit.....	12
Keskeiset lähteet.....	12
Käsitesananasto.....	13
I Rajojen hämärtäminen.....	15
Yksi kuva vastaan tuhat sanaa.....	16
II Kuvamatkan pohjustaminen.....	20
Kuvittaminen.....	20
Tekstiilisuunnittelu.....	21
Kuosisuunnittelun lyhyt historia.....	22
III Kuvituksen luominen kuosiksi.....	26
Luonnoksesta kuvitukseen.....	26
Kuvituksesta kuosiksi.....	30
Värit.....	31
Painaminen: seripaino.....	35
Painaminen: digipaino.....	37
Kuvitus ja kangaskuosi.....	41
IV Loppusanat.....	44
Käännekohdat.....	44
Lähteet.....	47

Piirtäminenkö ammattiksi?

Teilläkin on varmasti tuttava, joka pysyy muutamain vedoin loihtimaan paperille viehättävän maiseman, osuvan henkilöhahmon tai hauskan pilakuvan. Olette ihaillut hänen aikaansaannoksiaan ja toivonut, että olisitte itse yhtä taitava. Mutta oletteko koskaan tullut ajatelleeksi, että piirtäminen on paitsi mielenkiintoinen ja antoisa harrastus myös ammatti? Piirtäjiä tarvitaan nykyään yhä enemmän mainos-, somistus- ja muotialalla, lehtien ja kustantamojen palveluksessa. He ovat hyvinpalkattuja ammattimiehiä, joilla on kiintoisa, vaihteleva ja itsenäinen työ. Olisiko tässä kenties ratkaisu Teidän ammatinvalintapulmaanne?

Erään ABC-oppilaan piirros.

Näin alkaa piirtäjän uranne

Teidän on turha surra sitä, että ette osaa piirtää. Jokaisella on riittävästi käden ja silmän tarkkuutta oppiakseen piirustustaidon. Voitte seurata tuhansien muiden esimerkkiä, kehittyä hyväksi piirtäjäksi opiskellen kotonanne, mutta kuitenkin pätevän ja asiantuntevan johdon alaisena, edeten aste asteelta helpommasta vaikeampaan. ABC-koulu sopii sekä vasta-alkajille että aikaisemmin piirtämistä harrastaneille.

Älkää epäilkö lahjojanne

Lähehtämällä allaolevan kupongin saatte ilmaiseksi esittelyleh-tisen, joka tutustuttaa Teidät ABC-piirustuskouluun. Samalla näette ABC-oppilaiden piirroksia ja heidän mielipiteitään koulusta.

Suomen Kuvalehti, 13/1957. Ilmoituksella etsittiin piirtäjiä (kuvittajia) graafisen alan, mainonnan ja tekstiiliteollisuuden pariin. 60-luku oli (freelancer) suunnittelijoiden kulta-aikaa varsinkin tekstiiliteollisuudessa.

Johdanto

Opinnäytetyöni koostuu tekstiilisuunnittelusta kuvittajan lähtökohdista. Kuoseihin soveltuvien kuvitusten lisäksi tutkin kuinka kuvituksen luonne muuttuu, kun paperin sijaan kuvan tulee esiintyä kankaalla. Mitä kaikkea tulee ottaa huomioon, kun paperilta siirrytään tekstiilien maailmaan; mitä rajoitteita se aiheuttaa ja mitä uusia mahdollisuuksia se tarjoaa.

Lähtökohdat

Alun alkaen halusin opinnäytetyöni pääpainon olevan kuvittamisessa. Kuitenkin ajatus kuvakirjan, kuvasarjan tai sarjakuva-albumin tekemisestä tuntui liian yksinkertaiselta ratkaisulta kohdallani, joten päätin laajentaa kuvittajana tekstiilien puolelle. Koin sen olevan tarpeeksi suuri haaste opinnäytetyössä sovellettavaksi, ilman että hyppäisin aivan uuteen maailmaan, kun lähtökohtana oli kuitenkin kuvittaminen.

Muoti- ja vaatesuunnittelun opiskelijan Arja Kärkkäisen opinnäytetyömallisto mahdollisti suunnitteluprosessin toteutumisen, sillä Arja kaipasi kangaskuoseja vaatemallistoaan ajatellen, joten lupauduin suunnittelemaan hänen unisex-mallistonsa tarpeisiin kuosiehdostelmia, joista sopivimmat toteutettaisiin valmiiksi vaatekappaleiksi saakka.

Tavoitteet

Henkilökohtaiset tavoitteeni opinnäytetyöprosessissa olivat luoda toteuttamiskelpoisia kuosikuvituksia, jotka Arjan antamien raamien sisällä ilmaisivat kuitenkin minua ja tyyliäni. Tarkoituksenani oli oppia aivan uudenlainen lähtökohta

kuvittaa, kun kohde onkin tekstiili, jossa kuvan tulee jatkua joka ilmansuuntaan ja oppia lisää erilaisista painotekniikoista.

Tuotteeseen liittyvät tavoitteet olivat valmistaa valmiit mallikappaleet kangaskuosista, jotta konkreettiset erot alkuperäisen kuvituksen ja kangaskuosin välillä olisivat tarkasteltavissa. Arjan tuli sen lisäksi vielä aikaan saada kuoseista valmiit vaatekappaleet.

Metodi

Kuosikuvitusten luomisessa tuli ottaa huomioon Arjan määrittämät tekijät, kuten värit ja kuvitusten soveltuminen unisex-mallistoon. Perehtyminen erilaiseen kirjallisuuteen kuvittamisesta, sekä tekstiilisuunnittelun lähtökohdista ja historiasta osoittautui hedelmälliseksi. Lisäksi olen hyödyntänyt työskentelyssäni eri taiteilijoiden elämäkertoja ja symboliikkaa kuva-aiheiden luomisessa ja eteenpäinviemisessä. Tausmaterialia olen kerännyt talteen tietämättäni jo aiemmin, nimenomaan lukemieni kirjojen muodossa. Olen pyrkinyt selvittämään erilaisia lähtökohtia kuvittamiselle ja tavallisimpia kuva-aiheita.

Kirjoitin jatkuvasti ajatuksia ja muita oivalluksia ylös muistivihkoihini ja kävin läpi vanhoja luonnosvihkojani aihe maailmoja kartoittaessa. Huomioin pitkäkestoisimmat kuvituskohteet kohdallani ja hyödynsin parhaiten Arjan vaatemalliston maailmaan soveltuvat ideat. Tutkin värien antamia viestejä ja niiden muosdotamia rytmejä lukemalla aiheesta kirjallisuutta ja soveltamalla tietoani käytännössä tekemällä erilaisia väri variaatioita valmiista kuosista.

Keskeiset lähteet

Kirjalliset lähteet ovat tukeneet vahvasti työprosessiani. Eniten apua tarvitsin tekstiilisuunnittelun lähtökohdista, sillä kuvittaminen oli itselleni tutumpi alue, ja sitä sain Maija Pellonpää-Forsin kirjasta *Kankaanpainanta, välineet, suunnittelu, painaminen*. Tutustuin myös tekstiiliteollisuuden ja -suunnittelun historiaan. Kuvittamisen lähtökohtiin sain hyvän pohjustuksen jo aiemmin lukemistani kirjoista, jot-

ka kaivoin jälleen esiin. Onni Ojan *Piirtämisen taito* on löytynyt kirjahyllystä vuodesta 2005, ja se tarjosi hyvät lähtökohdat kuvittamisen määrittelyyn.

Esikuvieni elämäkerrat ovat toimineet myös pitkälti keskeisinä lähteinä kun olen pyrkinyt perustelemaan taiteellisia valintojani, niin tyylien kuin tekniikoidenkin osalta. Tärkeimpinä vaikuttajina ovat toimineet Hayden Herreran kirjoittama kirja Frida Kahlon elämästä, sekä Riikka Stewenin kirja Hugo Simberg *-unien maalari*.

Lisäksi luin paljon muuta kuvittamiseen liittyvää kirjallisuutta, tutkin internetistä löytyviä lähteitä, kuten blogeja ja kuvittajien ja tekstiilisuunnittelijoiden kotisivuja (kuten www.maijalouekari.com, www.booooooom.com, www.riikkas.com). Erilaisista sivustoista erityisesti Booooooom! on varsin oivallinen blogi, johon on koottu eri taiteilijoiden, kuvittajien, suunnittelijoiden ym. töitä kotisivuineen, ja näin ollen inspiraation hakuun oivallinen apu. Toinen kuvittajia yhteen kokoava sivusto on Illustration Mundo, jonka kautta usein harhailen kuvittajien kotisivuille ympäri maailmaa (<http://www.illustration-mundo.com>).

Käsitesanasto

Digipaino: painotekniikka, jolla paperille, kankaalle tai muulle pinnalle muodostetaan kuva (tulostetaan) suoraan digitaalisesta lähteestä (tietokoneelta). Mahdollistaa pienet painomäärät.

Kuosi, kuosimalli: (tässä yhteydessä) kankaalle toteutettava kuva/kuvio, josta muodostetaan raportti tai patterni.

Layer: Kuvataso, jolle kuvan eri elementit voidaan jakaa yksitellen kuvankäsittelyohjelmassa.

Mood board: Miellekartta, johon kerätään värejä, muotoja, sanoja ja muita haluttuja elementtejä, selvittämään työprosessin haluttua tunnelmaa ja luonnetta.

Painomalli: Valmis (yleensä suorakulmainen) kuosikuvitus, josta tarvittaessa voidaan tehdä painoraportti ennen kuin se painetaan kankaalle.

Painoraportti: Suorakulmaisesta painomallista muokattu epä-

määräisen muotoinen malli, joka painetaan kankaalle. Painokohtien rajat on vaikeampi hahmottaa, jos painettavan kuvan rajat ovat vaihtelevat.

Pantone, PMS, TPX: Pantone Matching System (PMS) on paino-teollisuuden värijärjestelmä. Pantone -värejä käytetään spottiväreinä, ja ne tunnistetaan koodien avulla toisistaan. TPX -muotoiset (Pantone Textile Color System) on tarkoitettu tekstiilien kanssa työskentelyyn.

Patterni: ryhmä kuvia, tässä yhteydessä kuosikuvituksen toistumista samassa kuvassa säännöllisesti.

Photoshop: Kuvankäsittelyohjelma, jolla rakennetaan patterneja ja muokataan kuosikuvia.

Pikseli: Piste tai kuvapiste, kuvan pienin yksittäinen osa.

Raportti: Painovalmis kuosipatterni, joka jatkuu halutulla tavalla eri suuntiin.

Seripaino: Eli silkkipaino, on painomenetelmä, jossa väri painetaan kehykseen pingotetun seula-kankaan läpi painopinnalle

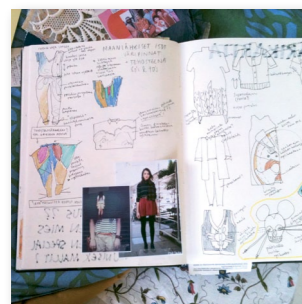
Sekatekniikka: Piirustustekniikka, jossa yhdistetään eri tekniikoita, esimerkiksi lyijykynää, mustetta, vesivärejä, tietokonetta.

Skissipaperi: Läpikuultava, ohut luonnostelupaperi.

Unisex-mallisto: Molemmille sukupuolille kohdistettu mallisto.

Vektori: Resoluutiiriippumatonta tietokonegrafiikkaa, joka perustuu koordinaatistoon sidottuihin objekteihin, joka mahdollistaa sen, että vektorigrafiikalla luodun kuvan kokoa voidaan muuttaa ilman, että kuvasta tulee rakeinen kuten bittikarttakuvasta suurennettaessa.

Rajojen hämärtäminen

Arjan varhaisimpia mallistoluonnoksia ja kangasesimerkkejä, joiden pohjalta minun tuli suunnitella kangaskuusia, jotka sopisi muuhun mallistoon. Värimaailma ei ollut lopullinen ja valmiskuositkin vaihtuivat hieman matkan varrella.

Perinteinen kuvitus elää paperilla ja tavoittaa suhteellisen laajan yleisön, jos se päätyy kirjan väliin. Ajallisesti lyhyemmän hetken kuvitus tavoittaa yleisöä lehtien kautta. Kankaalla kuvitus kohtaa ihmiset täysin erilailla. Se ei ole tukemassa jotakin kirjoitettua tarinaa, vaan kertoo sen jo itsessään. Variointimahdollisuudet värien suhteen ovat lähes rajattomat ja onnistuessaan se tavoittaa hyvin laajan ja heterogeenisen yleisön.

Tämä ajatus toimi lähtökohtana omalle innostukselleni luoda kuvituksia, jotka näkyvät kadulla, kotona, ihmisten päällä ja jokapäiväisissä käyttöesineissä, ei vain kirjojen sivuilla tai internetissä. Mielestäni kuvittajan tulee haastaa itseään uusille urille koko ikänsä, ja sinänsä muotoilun puoleen laajentaminen on looginen vaihtoehto.

Tekstiilipuoli on henkilökohtaisesti itseäni lähimpänä, joten siksi en harkinnut esimerkiksi keramiikkaan suuntautuvaa kuvittamista lainkaan. Kangas ja paperi käyttäytyvät erilailla, ja erilaisten rajoitteiden puitteissa kuvittamisessa täytyi keksiä uusia keinoja tuoda efektejä esiin. Myös värien käyttöä tuli miettiä paljon enemmän, varsinkin jos puhutaan seripainotekniikalla tuotetusta kankaasta.

Tämän opinnäytetyön aikana keskityn tekstiilien kuvittamiseen, mutta se ei tarkoita, että unohtaisin perinteisen kuvittamisen paperille, päin vastoin. Siirtyminen paperilta kankaalle ei pois-lue toista, vaan tuo lisää mahdollisuuksia ja haasteita. Ajatus opinnäytetyöstä, jossa kuvitukset näkyisivät vain kirjan sivuilla tuntui tylsältä ja liian itsestäänselvältä työltä. Tekstiilien kuvittaminen sai lisäpotkua sattumien kautta: alkuperäinen idea oli tuottaa kodintekstiilikankaita, esimerkiksi pussilakanasetti, mutta puhuessani muiden valmistuvien ystäväni kanssa projekti sai uuden suunnan ja toimeksiantajan muoti- ja vaatesuunnittelun puolelta.

Niinpä opinnäytetyöni muodostui osittain yhteistyönä muoti- ja vaatesuunnittelua opiskelevan Arja Kärkkäisen kanssa. Hänen projektissaan isoa roolia pelaa

unisex -vaatemalliston luominen ja esimerkkikapaleiden konkreettinen toteuttaminen. Kuvituksieni tarjoaminen hänen mallistonsa käyttöön tuntui itsensä selvältä, sillä visuaalinen maailmamme on ”kierolla tavalla” erittäin yhteensopiva. Alkuperäisistä ideoistani, hylkäsin osan, ja osaa aloin työstämään eteenpäin Arjan mallistoon sopivaksi, joka yhdistää paljon värejä, kirjavia kuoseja ja sukupuolineutraaleja muotoja.

Viisi alunperin suunnittelemani kodintekstiiliä muuttui kahdeksi värikkääksi kangaskuosiksi vaatemallistoa varten. Arjan mallisto määrittä minun käyttämäni värit, sekä lopullisen kuvakoon, minä määritin kuosin lopullisen ulkonäön valituilla väreillä ja kuvituksilla. Painoprosessi hoitui yhdessä, tarkoituksena kokeilla sekä seripainotekniikkaa, että digipainoa. Ensimmäinen hoitui koulun tiloissa ja sieltä löytyvällä kalustolla, digipainoa varten kartoitimme painopaikkoja ja oikeastaan ainoa varteen otettava paikka oli Vallila Interior, jonne toimitin valmiin kuvaraportin.

Arjan tavoitteena oli saada kankaista tehdyt vaatekappaleet valmiiksi ja toimimaan unisex- mallistossa, minulle itse kankaat olivat jo valmis lopputuote opinäytetyötäni ajatellen. Pääasia oli, että saimme fyysiset malliesimerkit valmiiksi.

Yksi kuva vastaan tuhat sanaa

Kuvitukset ovat tarinan havainnointia, informaation jalostamista ja mahdollisen tekstin tukemista. Kuvituksen tulee sopeutua tarkoitukseen, joskus olla pääosassa, joskus vain vieressä lisäämässä tekstin julistamaa sanomaa. Onnistunut kuvitus kertoo aina enemmän kuin mitä tekstistä tulee julki, eikä koskaan toista suoraan tekstissä sanottua. Kuvituksen tehtävä on siis tukea ja täydentää, mutta toimia myös itsenäisenä tekijänä. Kuvituksen tunnusomainen piirre on, että sen esittämä sisältö voi olla tärkeämmässä osassa kuin itse tekniikka tai tyyli (www.wikipedia.org).

Kuvittamisen, kuten kaiken visuaalisen suunnittelun takana on aina pitkä ideointiprosessi. Siihen kuuluu niin käytännön asioiden kuin puhtaasti mieli-

kuvituksellisten ideoiden kehittelyä, hyväksymistä ja hylkäämistä, kokeilua ja tiedon etsimistä. Kuvitukset eivät aina pulppua suoraan omasta mielestä, vaan luomisen eteen on tehtävä paljon työtä, jotta ihminen pysyisi avoimena uusille ideoille ja osaisi poimia oleellisia asioita ympäröivästä maailmasta ja käyttää niitä tulevaisuudessa hyväksi. Myös niissäkin tapauksissa, joissa tehtävänanto on rajattu.

Kuvitustekniikoita on monia, ja tyylejä yhtä monta kuin tekijääkin. Henkilökohtaisesti olen mieltynyt sekatekniikkaan. Perinteinen kuvitus omalla kohdallani tarkoittaa lyijykynä ja vesiväripohjaista kuvaa, jota vien eteenpäin tietokoneella. Pyrin säilyttämään kuvituksissani tietyn autenttisuuden ja henkilökohtaisuuden asteen. Pelkästään tietokoneella tehdyt työt koen kylmiksi ja toisaalta lyijykynä- tai vesivärikuvitukset jäävät usein liian mitäänsanomattomiksi.

Kuvituksen luonne muuttuu paljon käyttökohteen mukaan. Informatiivisen oppikirjakuvituksen tekeminen on hyvin erilaista kuin naistenlehteen tulevan novellin oheiskuvituksen luominen. Myös työnantaja vaikuttaa kuvittamiseen erilailla, osa vaatii selkeää linjaa ja sisältö sekä tyyli ovat tiukasti rajattuja. Kuvittajan kannalta rikkaampia ovat työprojektit joissa raameja ei piirretä liian selvästi; kuvittajalle on selkeästi ilmaistu kuvituksen toivottu sanoma, mutta tyyli ja tekniikka ovat vapaasti valittavia, joiden kautta myös sisältöön on mahdollista vaikuttaa.

Omakohtaista kokemusta erilaisista kuvituksista (s. 19) on muunmuassa lapsille suunnattujen oppikirjamateriaalien laatimisesta, joihin informatiiviset kuvitukset ja opit tulee sulauttaa yhteen. Ikään kuin ”huijata” lapsi oppimaan hauskojen, mielenkiintoisten ja viihdyttävien kuvien avustuksella. Ikähaarukka oli 5-7 -vuotiaat, mikä jo sinällään toi haasteita, sillä tuossa iässä lapset ovat oppimistasoltaan hyvin eri asteella keskenään. Miten kuvitat lapsille, ilman että aliarvioit fiksuimpia, ja toisaalta, ettet luo liian vaikeita kuvia nuorimmille?

Vastapainoa oppikirjakuvittamiselle tuo aikakauslehtikuvitukset, jotka minun tapauksessani ovat olleet myyviä kuvia. Tarkoituksena edesauttaa kuvituksella jonkin tuotteen menekkiä, luoda tietynlaista tunnelmaa ja mielikuvia, jotta kohdeyleisön huomio tavoitetaan. Kuvituksen keinolla on inspiroivaa tuoda mielipiteitä julki, olivatpa ne sinun tai asiakkaan.

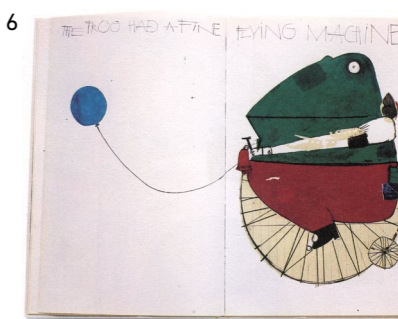
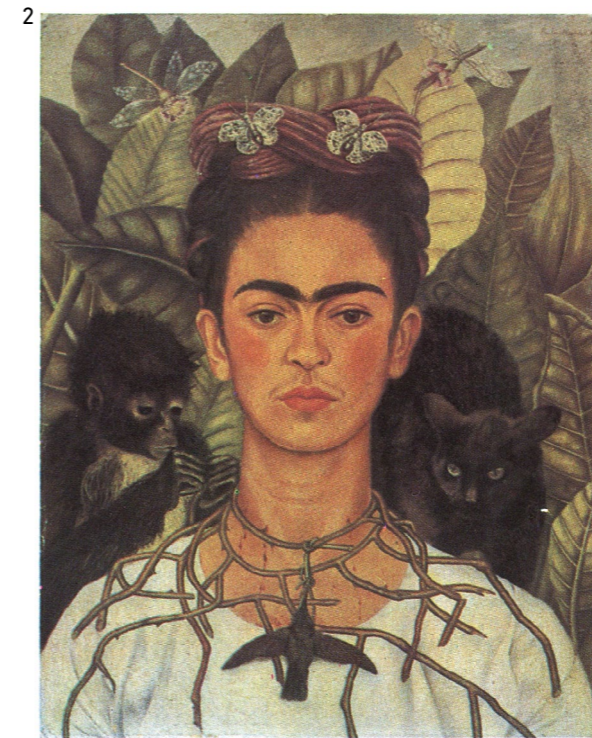
Erilaisia esimerkkejä piirtämistäni tyyleistä erilaisiin kuvituskohteisiin. **1.** Muotikuvan omainen mallikuvitus naisten aikakauslehteen (Olivia). **2.** Tyylliteltä kuvitus suomalaiselle yhtyeelle, joka istuu visuaalisesti kyseisen yhtyeen musiikkityyliin (Pohjaton). **3.** Infograafisempaa kuvitustyyliä, 6-vuotiaille tarkoitettuun puuhakirjaan, jossa käsitellään mm. liikennemerkkejä. Selkeät väripinnat ja muodot (Tammi oppimateriaalit). **4.** Nuorten kouluikäisten lehtikuvitus, joka on aihemaailmaltaan masentava: Kun vanhemmat eivät välitä (Koululainen).

Erilaiset keinot tuoda julki kaksoismerkityksiä, salattuja tausta-ajatuksia ja tunteita, on kuin tekisi musiikkia. Tietenkään kaikki eivät koskaan tule huomaamaan kaikkia vivahde-eroja kuvitusten taustalla samalla tavalla kuin sinä itse, mutta on houkutteleva ajatus, kuinka paljon vain henkilökohtaiseen käyttöön tehtyjen kuvitusten perusteella ihmisestä voi lukea.

Kuvitusteni tunnelma on hyvin usein hieman ilki-
kurinen, mutta hyväntahtoinen ja humoristinen. Rakastan pieniä sanaleikkijä, ja tuon ne usein myös kuvitusten puolelle, jos ei muuten niin töiden niminä. Eläimet ja ihmiset poseeraavat toistuvasti kuvissani ja pieni mustalla huumorilla höystetty virnuilu paistaa niistä useimmiten läpi. Aiheet töilleni tulevat hyvin usein unistani ja jokapäiväisestä elämästä; asioista joita olen kirjoittanut ylös, hajanaisista ajatuksista, sanotuista lausteista toiselle. Pyrin kuvissani säilyttämään iloisen tunnelman, vaikka kuvitus olisi-
kin synkkämielisennäköinen. Arvostan kykyä nauraa itselleen.

Ispiraationlähteitä, idoleitani ovat pitkän aikaa olleet muun muassa taiteilijat Hugo Simberg, Frida Kahlo ja Egon Schiele, muotoilija Birger Kaipainen, sekä puolalais-saksalainen kirjailija/kuvittaja Janosch (kuvat s. 20-21). Kaikista heistä huokuu sisäiset ristiriidat, tietynlainen sarkasmi tai joissakin tapauksissa synkkämielisyyys ja eletty elämä, mitkä tuovat heidän töihinsä todella paljon välitöntä tunnelmaa ja eloa. Esimerkiksi Hugo Simbergin käsittelemät aihemaailmat rujoudestaan huolimatta tuntuvat kovin läheisiltä ja lämpimiltä, unien tulkinta ja mielikuvituksen osuus oman taiteen tuottamissa oleelliselta. Lapsenomainen jälki, sekä mustat ääriviivat ovat mielipiteitä herättäviä tekijöitä, joko niistä pidetään tai sitten ei, mutta itselleni ne ainakin tuntuvat toimivan.

Tekstiilitaiteen puolelta esikuvaksi on miltein pakko mainita loistavan tehnyt Maija Isola, joka loi pelkääntään Marimekolle runsaat 500 painokangaskuusi-
Uudempaa sukupolvea edustaa Maija Louekari, joka näyttää jatkavan tuotteliaalla linjalla Marimekon helmoissa. Heidän värienkäyttö, sekä erilaisilla aihe-
maailmoilla leikkittely vetoaa katsojaan.

Taiteellisia esikuviani ja innoittajia.
1. Egon Schiele 2. Frida Kahlo 3. Hugo Simberg 4. Maija Louekari 5. Janosch 6. Květa Pacovská.

11

Kuvamatkan pohjustaminen

Nykypäivänä suunnittelutyön rajat on tehty rikottaviksi. Graafiset suunnittelijat, sisustusarkkitehdit, vaatesuunnittelijat ja kuvittajat voivat työskentellä sujuvasti samojen projektien parissa, etenkin kun kyse on kuvitusten suunnittelusta ja toteuttamisesta. Rajojen ylittäminen luo vapauttavan tunteen ja tuo uusia mahdollisuuksia ja keinoja toteuttaa luovaa työtä. Seuraavassa osiossa käyn läpi lyhyesti kuvittamisen perusajatusta, tekstiilisuunnittelua ja sen historiaa.

Kuvittaminen

Kuvittamisen ja taiteen raja on häilyvä, ja muuttuu yhä vaikeammin määriteltäväksi ajan kuluessa eteenpäin. Taiteilija voi olla kuvittaja ja toisinpäin, mutta kuvittamisen lähtökohdat eroavat hieman taiteen luomisen lähtökohdista. Taiteilija sekä kuvittaja pyrkivät ilmaisemaan itseään ja visualisoivat haluamiaan asioita ja ajatuksia muille, mutta taide on aina lähtökohtaisesti itseilmaisua, kuvittaminen toimii useimmiten jonkin muun tekijän (kirjallisuus, musiikki) rinnalla tai apuna. (Ahjopalo-Nieminen, 1999, 14)

”Kuvitustaiteilijaksi aikovan pitäisi olla varma synnynnäisistä piirtäjänlahjoistaan sekä henkisestä virkeydestään ja joustavuudestaan. Hänen on erikoisen sinnikkäästi kartutettava jatkuvasti piirustustaitoaan. Hänellä pitää olla rikas näköaistiin perustuva mielikuviutus ja taipumus yhä uusien ideoiden synnyttämiseen. Huumorintaju on usein välttämätön ominaisuus.” (Oja, 2003, 264)

Kuvituksen tarkoituksena on muun muassa viihdyttää katsojaa, somistaa, tukea tekstiä, mutta myös ruokkia katsojan mielikuvitusta ja välittää visuaalista viestiä.

Varsinkin opetustilanteessa tai liikennemerkkien kohdalla kuvat lisäävät informatiivisuutta. Kuvittajan tulee sisäistää erilaiset kuvituskohteet, ja osata erottaa kuvitusten tuomat vivahte-erot eri asiayhteydessä, esimerkiksi kuvitustyylit, joka sopii lastenkirjoihin mutta ei välttämättä aikakauslehtiin. (Oja, 2003, 271) Kuvituskuvan merkitys kasvaa silloin kun se on kannessa, ja yhdessä taiton ja muun kuvituksen kanssa toimii myyväenä pakkauksena tekstille (Ahjopalo-Nieminen, 1999, 16).

Kuvitus voidaan jakaa kahteen käsitteeseen: denotaatioon ja konnotaatioon (Ahjopalo-Nieminen, 1999, 17). Denotaatio on käsitteen yleimerkitys, kuvan ilmiäisy, sana, ilman tulkitsijan antamia subjektiivisia lisämerkityksiä. Ikään kuin vastakohtana toimiva konnotaatio tarkoittaa kuvan sisäistä merkitystä, jonka merkitys syntyy vasta kuin joku katsoo ja kokee sen omalla tavallaan. Henkilökohtaiset tunteukset, sekä kulttuurista vaikuttavat konnotaatioiden muodostamiseen denotaatiosta. Käsitteet liittyvät semiotiikkaan, joka tieteenalana tutkii kuvan merkityksiä.

Muisti ja mielikuviutus ovat tärkeitä tekijöitä kuvitusten luomisessa. Muistikuvien luominen auttaa piirtämään ilman mallia ja näin ollen toimit ikään kuin persoonallisena suodattimena lähtökohtaisen ajatuksen, mallin tai tilanteen ja valmiin kuvituksen välillä.

Muistin, kokemuksen ja näkemisen ansiosta mielen kuvamateriaalipankki kasvaa jatkuvasti, mikä puolestaan kehittää mielikuviutusta. Unet ovat mielikuviutuksen temmelyskenttiä, jossa asioiden tulkinta saa aivan uudet mittasuhteet, ja realismin raamit eivät vaivaa.

Mielikuviutuksen käyttäminen ja unien soveltaminen kuvituksessa yhdistyy symbolismiin, jonka tarkoituksena lähtökohtaisesti oli unen, muiston tai tunteen alkulähteiden ikuistaminen (Stewen, 1989, 94). Todellisten tilanteiden tai maisemien sijaan kuviin sitoutuu mielikuvat ja ajatukset, joita jokin asia herättää. Se mahdollistaa epätodellisen toteutumisen, erilaisten värimaailmoiden, painovoiman ja sommittelun kohdalla. Symbolismi antaa lisäkeinoja viestin perille tuomiseen ja toteuttamiseen kuvittamisessa, mikä henkilökohtaisesti omassa tuottamisessani on erityisen olennaista.

Tekstiilisuunnittelu

Tekstiilisuunnittelija suunnittelee kuosit ja värimaailman kankaan käyttötarkoituksen ja materiaalin mukaan, niin että se myös herättelee kuluttajan. Painomallin lähtökohtana on visuaalisen ympäristön ja suunnittelijan mielikuviutuksen vuorovaikutus. (Pellonpää-Fors, 2009, 99)

”Kansaa ei pidä kosiskella vaan vaateteollisuuden velvollisuus on kasvattaa kansan makua.”

-Armi Ratia

Kankaan painaminen on nopeampaa ja edullisempää kuin kutominen värjäytyistä langoista. Painamalla on mahdollista toteuttaa yksityiskohtaisempia kuvioita, eikä värimäärällä ole rajoituksia. (Pellonpää-Fors, 2009, 15) Kohderyhmä sekä käyttötarkoitus määrittävät tekstiilisuunnittelun alkuvaiheet. Päätetään aikataulu, värimääritykset, sekä painotekniikka. Painomallin suunnittelu on alusta asti luovaa toimintaa, mutta varsinkin konkreettinen käyttötarkoitus ohjaa tekstiilisuunnittelua tiettyyn suuntaan.

Erilaisten tekstiilien käyttötarkoitus jaotellaan yleisesti kolmeen osaan: sisustuskuosit, vaatetuskuosit, sekä painetut kuvat, eli printit. Nykyisin kuitenkin esimerkiksi sisustuskuoseja käytetään rohkeasti vaatetusmaailmassa ja päinvastoin. Muita jakoperusteita tekstiileille on myös vuodenajat, kodintekstiilit, sekä julkisen tilan tekstiilit. Jälkimmäisten tulee olla ajattomia ja kestävä kulutusta ja valoa paremmin kuin kodintekstiilien. Myös lastenvaatteiden kuosit tulee suunnitella eri lähtökohdista kuin vanhuksille. (Pellonpää-Fors, 2009, 107-108)

Tekstiilisuunnittelussa käyttökohde määrittää myöskin kuosin jatkuvuuden ja suunnan. Esimerkiksi verho kangas on yleisesti yhteen suuntaan kasvava, sillä sen ripustustapa on vakiintunut. Vaatteiden kuosien tulisi kasvaa ainakin kahteen suuntaan, jolloin kaavoja asetellessa säästetään kangasta. Useamman suuntaan kasvava kuosi on kulutuksen kannalta taloudellisinta.

Vaatetuskangasta katsotaan valmiiksi kolmiulotteisena tuotteena, jolloin on tärkeää, että painomallia tarkastellaan jo suunnitteluvaiheessa siinä asennossa missä se lopullisesti tulee olemaan. Sisustus-

Erilaisia keinoja kuvan jatkumiseksi kankaalla. 1. Yksi kuvio jatkuu yhteen suuntaan (vertikaali). Pippurikerä, Annika Rimala 2. Yksi kuvio toistuu ja jatkuu kahteen suuntaan (Horizontaali ja vertikaali). Tukaani, Annika Rimala 3. Yksi kuva jatkuu kahteen suuntaan, mutta kuvio on suljettu (yhden kuvan rajaa ei huomaa, kuten nro 2. kohdalla). Troikka, Mirja Vänni-Seppänen 4. Monesta kuvasta muodostuva kuvio jatkuu neljään eri suuntaan. Puutarhurin parhaat, Maija Louekari.

kankaat ovat usein pystyssä (verhot), vaaka-asennossa (lakanat), tai molempia edellä sekä useammasta suunnasta tarkasteltavia (pöytäliina), myös kolmiulotteisia (huonekaluverhoilukankaat).

Tekstiilisuunnittelussa kuosin suunnittelun ohessa täytyy huomioon ottaa myös erilaiset kangaslaadut, jotka vaikuttavat värien toistoon ja imeytymiseen. Kankaan huokoisuus ja paksuus vaikuttaa oleellisesti kuvioiden toistavuuteen ja niiden yhdessä antamaan mielikuvaan, tämän saimme karvaasti kokea Vaihtoehoton Paratiisi -kuosinkin kohdalla, sillä ennakkotiedosta poiketen viskoosipohjainen kangas ei toistanutkaan värejä oikein.

Kankaan ohella mielikuvaan vaikuttaa myös suunnitellun kuvion koko ja rytmi. Perspektiivi-vaikutelman synnyttäminen onnistuu saman kuvion toistaminen eri kokoisena, isommat ja värikkäät elementit vaikuttavat olevan lähempänä kuin pienet ja haaleat. Pyörät kuviot ovat lempämpiä ja rauhallisempia kuin kulmikkaat ja terävät muodot. Kuvioiden rytmiin voidaan vaikuttaa asettamalla niitä joko väljästi, tiheästi tai vaihtelevilla väleillä, jolloin saadaan mielikuva liikkeestä.

Muita tekstiilisuunnittelun tehokeinoja ovat peilautuminen, jolloin kuviota toistetaan pysty- tai vaakasuuntaan. Painomallin positiivisuuden ja negatiivisuuden vaihtelulla saadaan myös aikaan erilaisia tunnelmia. Negatiivinen painomalli tarkoittaa kangasta, jossa painettu kuvio jää passiivisemmäksi alueeksi. Lisäkeinoja erilaisten pintarakenteiden luomiseen saadaan myös positiivisen ja negatiivisen

kuvion yhteiskäytöllä samassa kuosissa. (Pellonpää-Fors, 2009, 126,129)

Kuosisuunnittelun lyhyt historia

Kuvitusten ja suunnittelijoiden näkyminen muotoilussa, erityisesti tekstiileissä, vaihteli eri vuosikymmeninä. Seuraavaksi lyhyt katsaus pääasiassa tekstiiliteollisuuden kantilta kuinka eri vuosikymmenet muokkasivat designtuotteiden syntyä ja suunnittelijoiden kädenjälkeä tekstiilien parissa.

Tekstiilien valmistaminen on miltei yhtä vanha keksintö kuin taiteen tuottaminenkin. Tekstiilejä tarvitaan asumiseen, vaatteisiin, arkeen ja juhlaan. Punotuista nauhoista kehitys kulki kutomiseen ja neulomiseen, ja teollistumisen myötä koneellisesti tuotettuihin kankaisiin. Sodan jälkeen Suomessa tekstiilien kysyntä kasvoi huimasti, ja painokankaat nostivat suosiotaan (Lyyra-Seppänen, 2010, 5, 26).

Painopajat esittelivät filmipainon avulla saatuja uusia painokangassuunnitelmia, jonka ansiosta myös Suomessa 1930-luvulta alkaen kotimainen kangassuunnittelu nostettiin samanveroiseksi ulkomaisen tuotannon kanssa, joka puolestaan mahdollisti ensimmäisten taiteilijoiden työskentelemisen kangaspainoissa. Tekstiilitaiteilijoista ja eri alojen suunnittelijoista tuli haluttua työvoimaa, jotta mahdollistettiin uudenlaisten painokuosien nopea tuottavuus.

1930-luvun loppuun mennessä suurimmassa osassa suomalaisia painotehtaista (mm. Yhdistyneet Villatehtaat Oy, Helsingin taidevärjäjä Oy, Vaasan

Puuvilla Oy, Finlayson-Forssa Oy) käsifilmipainon menetelmä oli saanut jalansijaa. Saplunoista siirryttiin käyttämään valotettavia painoseuloja ja vuonna 1938 Koristetaiteilijain Liitto Ornamo esitteli taideteollisuusnäyttelyssä uuden painomenetelmän suomien mahdollisuuksia sisustuskankaisten valmistuksessa. (Niinimäki & Saloniemi, 2008, 35, 43)

Puuvillan ja teollisten kangasmallistojen uudistus ja tuotanto lakkasi 1940-luvulla sodan takia hetkellisesti, mutta palautui vuodesta 1945 alkaen normaalisti, mikä näkyi mm. mainonnassa (ks. alalaita).

Vuonna 1949 Viljo Ratian omistukseen siirtyi korvikevahakangasta valmistava Printex Oy, jonka pohjalta Armi Ratia loi aikanaan Marimekko Oy:n. Taiteilijoiden suosio suomalaisessa tekstiiliteollisuudessa

kasvoi kasvamisestaan. Suurimpia taiteilijoita tuolta aikakaudelta olivat mm. Kaj Franck ja Eva Taimi. Kankaiden kuvioinnissa kukat olivat pääosassa. Kuosit olivat runsaita ja heleitä, kukka ja lintu-aiheet valloittivat alaa raitoina, kimppuina tai yksittäin (Niinimäki & Saloniemi, 2008, 63).

1950-luvun alkuvaiheilla tekstiilitaiteilijat toimivat vielä irrallaan tekstiiliteollisuuden päätöksenteosta, toimien lähinnä vain kuosien piirtäjinä. Monessa paikassa uskottiin, että ulkomaiset kuosimallit tulisivat jatkossakin olemaan pääosassa, koska ne olivat edullisempia. Marimekko, toisin sanoen Armi Ratia uudisti kuitenkin tätä ajattelua. Kuosin alkuperä ja kotimaisuus nousivat suureen arvoon, sekä tekstiilitaiteilijan osaavuus ja ammattitaidon arvostus

1. "Tampella-liina sopii kaikkiin tilaisuuksiin ollen riippumaton muodin vaihtelusta." Kotiliesi 5/1937.
2. "Kotikin tarvitsee iloisen kesäpuvun..." Kaunis Koti 2/1959.

Esimerkki kuinka sotien jälkeen tekstiiliteollisuus nousi jaloilleen ja tämä näkyi mm. mainonnassa.

kasvoi. Jälleenrakennus nosti julkisten tilojen sisustustekstiilien tarvetta, ja geometriset muodot nousivat suosioon.

Muotoilussa korostuivat kaksi erilaista kilpailevaa linjaa: romanttinen ja koristeellinen linja kulutustavaroissa, vastareaktionä sodanjälkeisille oloille, ja toinen yksinkertaisiin ja käytännöllisiin muotoihin tukeutuva linja (mm. Timo Sarpanevan *Karelia*-mallisto). Muotoilun suunnimien mallistot toivat mukanaan julkisuutta ja edesauttoivat painokankaiden menekkiä, sillä tehtaiden usko omaan kuosisuunnitteluun vaihdistui ja työskentelymahdollisuudet parantivat. Artekissa työskennellyt Maire Gullichsen oli yhtenä tekijänä nostamassa esille epäkohottaa kotimaisten koulutettujen suunnittelijoiden puutteesta ja opetuksen laadusta. Lisäksi kuosien luominen pelkästään taloudellisilla ja käytännön tekniisiin tekijöihin nojautuen, sai arvostelua osakseen (Niinimäki & Saloniemi, 2008, 82-83).

Vähitellen 1950-luvun puolivälin jälkeen vaateteollisuudelle suunnitellut kuosit laajentuivat sisustustekstiileihin. Tätä edesauttoivat uudet koneet, esimerkiksi Forssassa fotomekaaninen valssinkaiveruskone, joka pystyi toteuttamaan kuvion kankaalle erittäin tarkasti, säilyttäen sen luonnosmaisuu- den (Niinimäki & Saloniemi, 2008, 84). Kankaalle tulevia värejä pystyttiin lisäämään, ja rasteripintojen avulla luotiin kolmiulotteisuutta jäljitteleviä pintoja. Rastereiden ja luonnostelun ohella suosiossa olivat geometriset ja viivakuosit.

Marimekko toi markkinoille kasvien muotoja hyödyntäviä kankaita. Nuoret ja lupaavat taitelijat pääsivät suunnittelemaan kuoseja vapaasti ja irtautuen aikaisemmista rajoitteista. Heistä mainittakoon Maija Isola (sisustustekstiilit), Vuokko Nurmesniemi, ja Annika Rimala (vaatetustekstiilit). Tampella Oy:n sisällä uudistus kohdistui pyyheliinoihin ja muihin kodintekstiileihin, Aune Laukkasen suunnittelemin kuosein.

1960-luku oli painokankaiden kultakausi, kuosien jakautuessa erilaisiin aiheamaailmihin, jotka saivat innostuksensa slaavilaisuudesta, kirkkaista väreistä, hippiaatteesta ja pop-taiteesta. Ateljee-töyökentely sai tuulta alleen ja uusia tekstiilitaiteilijoiden osaamista

hyödyntäviä yrityksiä syntyi. Asiakkaat pääsivät itse- näisesti valitsemaan mieleisensä kuosit suoraan tehta- an mallivalikoimista.

Värien suunnittelu ja laatiminen siirtyi taiteilijoille ja tuotannon kasvun myötä myös uusien suunnittelijoiden tarve lisääntyi. Annika Rimala loi *Tasaraita*-trikoot 60-luvun lopulla, kun farkut valloittivat alaa muotimaailmassa. Tasaraita käsitti alleen alusvaatteet, sukat ja paidat, ja trikoon käyttö kankaana sai aluksi vastustusta Armi Ratian puolelta liian arkisena kankaana (Maunula, 2000, 11). Kokoelma osoittautui kuitenkin menestystarinaksi.

Kuusikymmentäluvun suuret ja värikkäät kuosit alkoivat muotoutua seuraavalla vuosikymmenellä geometriksi, sillä tekstiiliteollisuuden pelättiin pysähtyvän paikoilleen, kun kaikilla alan yrityksillä oli tarjota samantyyppisiä kangaskuoseja. Kuvio- koko pieneni ja 70-luvun lopulla muuttui lähes minimalistiseksi. Vaateteollisuuden materiaaliostojen siirtyminen halvempiin maihin sai aikaan kotimarkkinoiden supistumisen, sekä vaatetustehtaat aloittivat oman kuosituotannon (Nanso Oy, Virke Oy) ja kiristi kilpailua tekstiilimarkkinoilla. Panostus tekstiiliteollisuudessa siirtyi lastenhuoneisiin. Freelance-suunnittelijat suuntasivat ulkomaisille markkinoille.

Tekstiilitehtaiden ahdinko kasvoi 80-lukua kohti, joten teollisuus alkoi nostamaan taiteilijoitaan julkisuuteen markkinointityön pariin. Suunnittelijan työstä tuli markkinoinväline, ja työnkuva muuttui kaupallisemmaksi ja vastuu mallistojen myymisestä kasvoi. Marimekko Oy:n ja Finnlayson Oy:n siirtymisen uusille omistajille loi uusia haasteita, kun uusilla omistajilla ei ollut niin selkeää kuvaa tehta- an toiminnasta. Puuvillaraaka-aineen hinnannousu ja viennin supistuminen saivat aikaan mallistojen supistumiseen, mutta samaan aikaan niihin kiinnitettiin entistä enemmän huomiota.

Minimalistiset kuviot ja pastellisävyt koristivat korkealaatuisia kankaita, mutta samaan aikaan suomalainen omaleimaisuus designissa katosi kun kuosit muuttuivat yleismaailmallisemmaksi (Niinimäki & Saloniemi, 2008, 165). Vielä 80-luvulla freelancer-suunnittelija pystyi elättämään itsensä työllään tehtaiden ostaessa painomalleja

(mm. Anttila Oy, Finnlayson Oy, Helenius Oy), mutta yhä useampi suuntasi ulkomaille töihin vuosien kuluessa kotimaan työmarkkinoiden kutistuessa.

Finnlayson Oy panosti kuitenkin markkinointiin, suunnittelijat saivat työskennellä itsenäisesti, mutta kuosien myyntitilastot olivat tarkkailun alla. Nimekkäät suunnittelijat nostettiin parrasvaloihin ja mukaan markkinointityöhön kuten esimerkiksi Markku Piri.

Mustavalkoiset graafiset kuosit, sekä helmiäisvärit saivat vastapainoksi retrokuosit 90-luvun laman vaiheilla. Tuotannon siirryttyä ulkomaille valmistamaan sijaan brändien ja tuotemerkkien merkitys korostui. Useat tehta- an lopettivat toimintansa laman aikana ja freelancer-suunnittelijoiden tarvetta supistettiin. Kuoseja ei valmistettu varastoon, vaan vain varmasti myyvät mallit valmistettiin. 90-luvun lopulla polttopainetut ja läpikuultavat kuosit nousivat suosioon.

Vuosituuhannen vaihteessa sisustusbuumi iski Suomeen ja kuositrendit vaihtuivat tiheästi. Eri- laisten käyttäjäryhmien olemassa olo korostui ja kaikille pyrittiin valmistamaan kaikkea. Tietokoneet korvasivat suunnittelijoita ja työpiirtämöitä ja filmille valotus vaihtui laserkaiverukseen (Niinimäki & Saloniemi, 2008, 190-191). Koneet mahdollistivat erilaiset kokeilut paljon nopeammin ja

turhilta koevedoksilta säästyttiin. Samaan aikaan metrikankaiden sijaan panostettiin valmiiden tuotteiden myyntiin, esimerkiksi pussilakanoihin. Marimekon menestykseen nosti 2000-luvulla retrokuosien palauttaminen markkinoille, kuten esimerkiksi Maija Isolan suunnittelema *Unikko*-kuosi.

Retromallisto löysi tiensä markkinoille myös Finnlayson Oy:n puolelta, ja vanhojen retrokuosien rinnalle haettiin uutta nuorten suunnittelijoiden avustuksella. Kuluttajien mielenkiintoa heräteltiin jälleen kotimaisilla painokankailla. Mm. Nanso laajensi sisustustekstiileihin, Stockmann kehitti omia tuotemerkkejä ja palkkasi lisää uusia suunnittelijoita.

Tänä päivänä usko omaan yrittämiseen on noussut, ja uusien pienten suunnittelu yritysten perustaminen on kasvanut (esimerkiksi Paola Suhonen, Harri Helorinne, Jarkko Kallio ja Fokus Fabrik). Tekstiiliteollisuudenkin tulevaisuuden näkymät näyttävät kirkastuneen, uusia nuoria suunnittelijoita palkataan jatkuvasti (Marimekko: Maija Louekari, Teresa Moorhouse, Harri Koskinen). Myös ulkomaan markkinoille satsataan jatkuvasti.

Kuosien muotokieli on pelkistynyt ja yksinkertaisutunut tietokoneistumisen myötä, vektorimallit saavuttavat suosiota ja digiprintti lisääntyy kuosien toteuttamisessa. Tämä on mahdollistanut esimerkiksi valokuvien käyttämisen tekstiileissä. Tekstiileistä kuosit ovat siirtyneet kasvavassa määrin myös muihin tuotteisiin kuten kaakeleihin, astioihin ja muihin käyttöesineisiin. Tekstiilipaino on laajenemassa visuaaliseksi pintasuunnitteluksi. (Niinimäki & Saloniemi, 2008, 205 ja Pellonpää-Fors, 2009, 29)

Kuusikuviutus näkyy nykyään varsin usein muuallakin kuin tekstiileissä, esimerkiksi astioissa ja muissa käyttöesineissä. Astiasto: Hyvässä seurassa, Maija Louekari (kuviutus) ja Sami Ruotsalainen (astiaston muotokieli), lounasboksi: Karkuteillä, Maija Louekari, Conversen tennarit: Maija ja Kristina Isola.

Luonnon

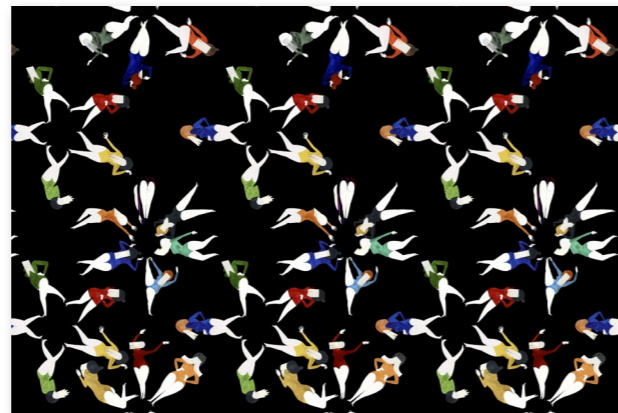
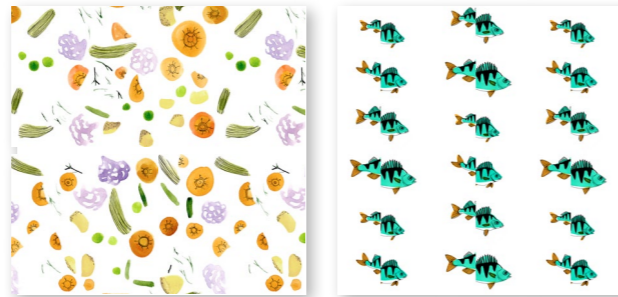
Kuvituksen luominen kuosiksi

O pinnäytetyöprosessi alkoi kauan ennen kuin yhteistyö Arjan kanssa oli selvillä. Työprosessin vaiheet ovat kuitenkin peruspiirteiltään samankaltaiset kuvitusta suunniteltaessa, tuli lopullinen työ sitten paperille tai kankaalle. Aluksi tuli kartoittaa etukäteen rajoittavat tekijät työn teossa. Näitä prosessiani olivat mm. valmiiksi määritelty värimaailma, painotekniset rajoitteet, jotka vaikuttivat toteutettavaan tekniikkaan ja viivan paksuuteen. Ennen näiden tekijöiden tiedostamista projektini lähti liikkeelle tyhjistä paperista.

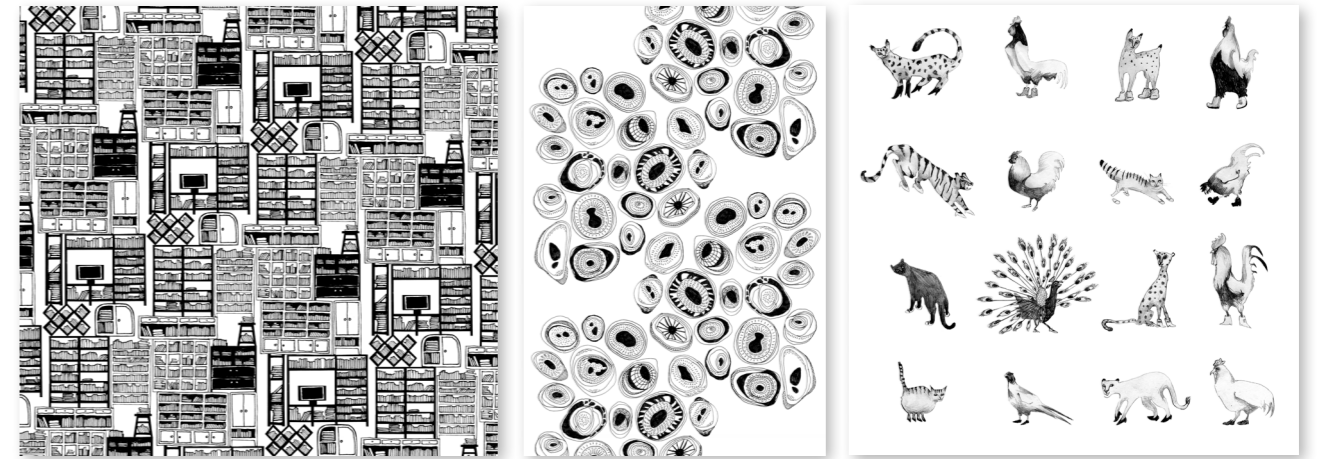
Luonnoksesta kuvitukseen

Alunperin ajattelin suunnittelevani kodintekstiilejä, jolloin lähtökohdat olivat hieman erilaiset. Kuvitukset eivät saaneet olla liian erikoisia tai kanta-aottavia, niiden piti soveltua sisustustavaraksi, ja mieluiten maistua mahdollisimman monelle. Suunnittelin puolen vuoden aikana noin kymmenen erilaista kuosia, joista patternivaiheeseen pääsi kolme.

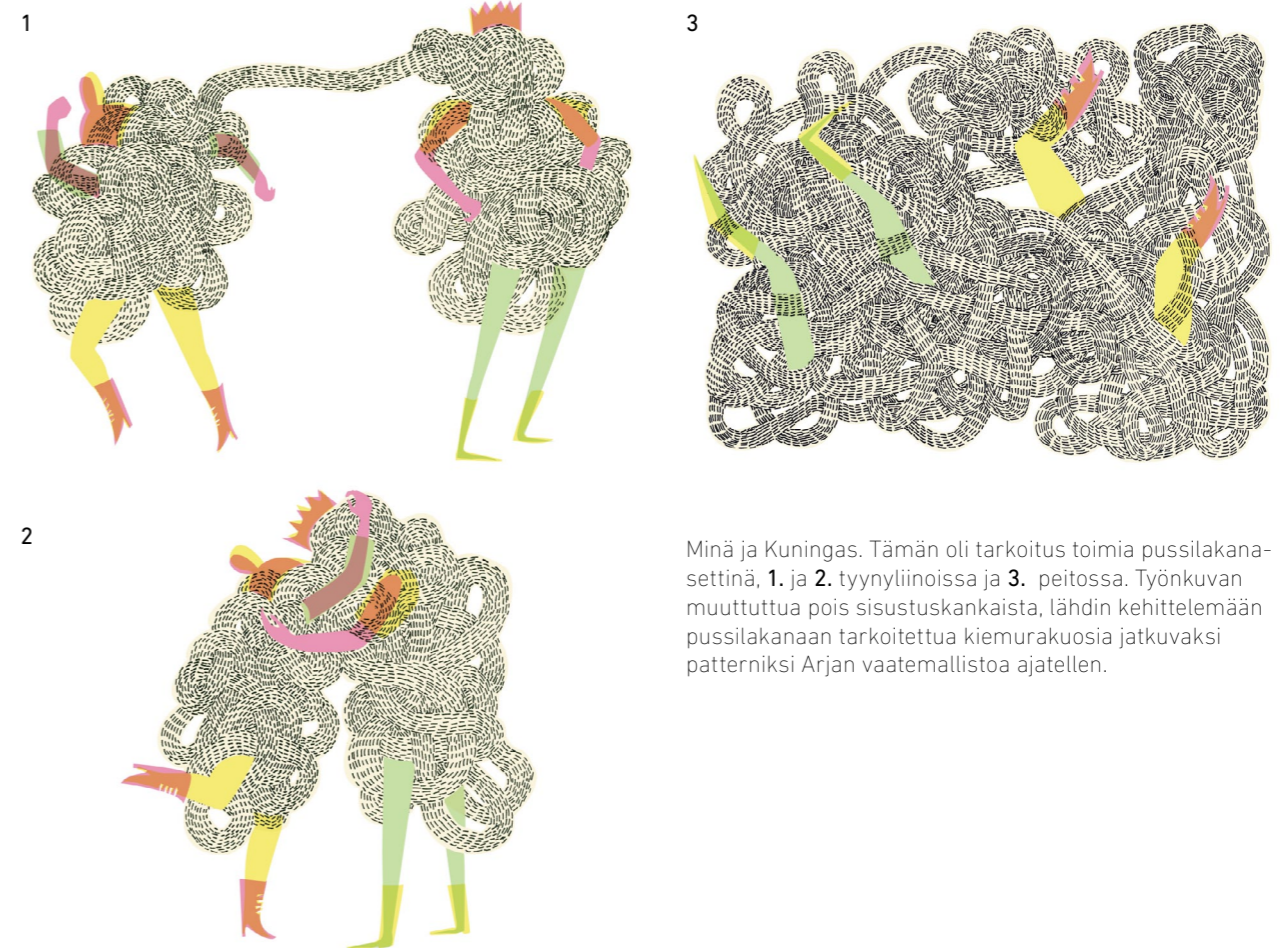
Aihemaailma pysyi tiiviisti eläinhahmojen ympärillä, ja kuosien oli tarkoitus olla hyvin säännöllisiä ja osan abstrakteja. Oli riikinkukkoja ja muita lintuja, kissoja, kirjahyllyä, kesäkeittoa, kukkia ja naishahmoja.

Ensimmäisiä hylättyjä kuvitusideoita kankaalle. Yläriivi vasemmalta: Kesäkeitto ja kalametsä. Alariivi: Haaremikukat. Ideana oli naishahmoista muodostuvat kukat tummalla pohjalla, mutta se osoittautui liian ongelmalliseksi.

Hylättyjä kuosi-ideoita. Vasemmalta oikealle: Lukuhetki, kalansilmäsoppa ja kiset ja kukat.

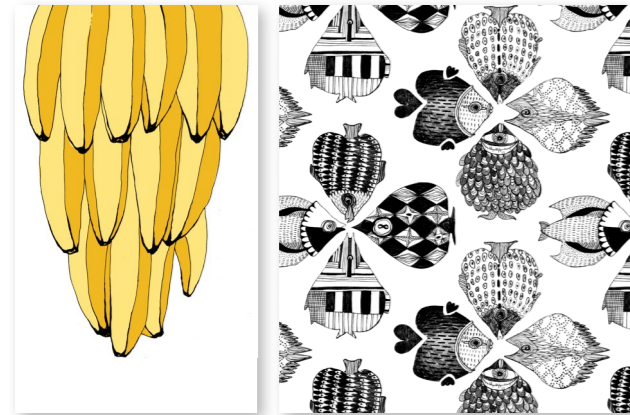

Minä ja Kuningas. Tämän oli tarkoitus toimia pussilakana-settinä, **1.** ja **2.** tyyntiloissa ja **3.** peitossa. Työnkuvan muuttuttua pois sisustuskankaista, lähdin kehittämään pussilakanaan tarkoitettua kiemurakuosia jatkuvaksi patterniksi Arjan vaatemallistoa ajatellen.

Ajattelin, että hyvällä onnella pystyisin markkinoimaan valmiita kuoseja esimerkiksi Vallila Interiorille. Välillä harmaita hiuksia tuotti aiheiden yhteenniputtaminen, en pystynyt keksimään yhtä yhteistä tekijää luonnosten ympärille, ja kuitenkin pidin sitä hyvän tekstiilikuosisarjan edellytyksenä.

Kun yhteistyö Arjan kanssa varmistui keväällä 2011, hylkäsin aiemmat kuvitusluonnokset kahta lukuunottamatta, ja aloin suunnittelemaan täysin uutta kuosia Arjan alustavien mallistosuunnitelmien pohjalta. Projekti eteni yhden kuukauden aikana enemmän kuin mitä se oli puolen vuoden aikana yhteensä. Selkeä tarkoitus kuosin käytölle toi enemmän energiaa suunnittelutyöhön ja ripeyttä toteuttaa projekti. Myös alustava suunnitelma kankaiden painoprosessin aikataulutuksesta tuki projektin sujumista.

Ensimmäinen kuosi, joka pääsi jatkoon oli kaloista muodostuva *Pataässät* -kuosi. Kaloista muodostui neliapilaa muistuttava kuvio, ja myöhemmin lisäsin siihen epäsymmetrisiä kolmioita ja viivoja. Lopulta kuitenkin luovuimme kuosista, sillä se muistutti liikaa jo olemassaolevia tekstiilejä, ja aihepiiriltään sitä ei mitenkään saatu istumaan paratiisiin ja muihin jo olemassa oleviin kukkakuoseihin.

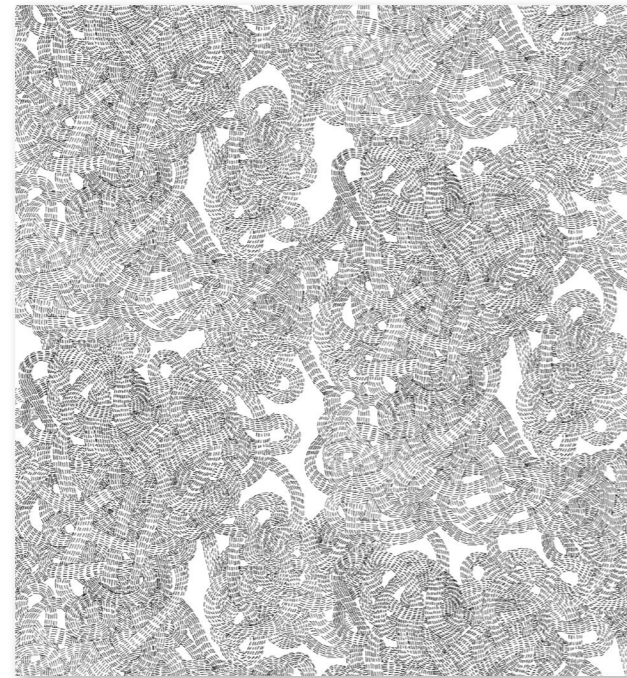
Ylhäällä vasemmalla: Banaanikuosi, jonka piti toteutua yksittäisenä seripainokuvana Vaihtoehtoinen Paratiisi -kuosin yhteydessä. Ylhäällä oikealla: Pataässät-kuosi, yksi monista versioista, joka kuitenkin jäi sivuun toteutettavista kuoseista. Oikealla: Pala joka suuntaan jatkuvaa Sykkyrä-kuosia, joka on rakennettu edellisen sivun Minä ja Kuningas-sarjan pussi-lakanasta. Kuvio voi esiintyä missä tahansa asennossa.

Toinen kuosi-idea, jonka säilytin vanhoista kodin tekstiililuonnoksistani, oli alunperin pussilakanasettiin tarkoitettu sarja nimeltään *Minä ja Kuningas*. Sen perusajatus oli yksinkertaisesti esittää parisuhteen kiemuraista olemista, yhdessä tyynyssä eripuraa, toiseen tyynyyn sovinto, ja parisängyn peitolle yhteen-sulamminen.

Arja kuitenkin innostui sarjassa käyttämästäni kiemuraviivasta niin paljon, että pyysi saada siitä kokonaan oman kuosinsa, joka jatkuisi loputtomasti joka suuntaan. Tästä syntyi matomainen *Sykkyrä*, joka symmetrisyydessään ja monimutkaisuudessaan muistuttaa pienikokoisena hieman renessanssikauden kukka-aiheisia tekstiilipatterneja. Isompana efekti kuitenkin katoaa, eikä se ollut toivottavaakaan vaattemalliston kannalta.

Valmis *Sykkyrä* -kuosi valmistui elokuun alussa, ja se jäi odottamaan toisen kuosin valmistumista. Värejä tähän kuosiin ei tulisi kuin yksi, ja sen valmistaminen päätettiin hoitaa yksinkertaisuuden vuoksi koulun seripainotiloissa.

Arjan perusajatuksena oli luoda vaattemallisto, joka sopisi sekä miehille että naisille. Väriskaala tulisi olemaan kirjava ja erilaisia kuoseja täynnä. Alustavia

puheita mallistosta oli, että vaatteet olisivat ikään kuin potkukousuja ja haalareita aikuisille ihmisille. Lähdin pyörittelemään erilaisia aiheita, sain Arjalta ideakuvaa, millaista maailmaa hän haki takaa ja kävin läpi vanhoja kuvitusvihkojani. Värien lisäksi toivomuslistalla kuosin suhteen Arjalla oli ”kaosmainen”, pienikokoinen, värikäs ja tiheä printtikuosi.

Mietin mitkä tekijät kuvituksissa kertovat minusta, mutta samaan aikaan sopisivat ajatusmaailmaltaan Arjan vaattemallistoon, ilman että siitä tulisi liian naismainen, tai päinvastoin. Ennen kuin tiesin värimaailmasta enempää, lähdin suunnittelemaan maisemaa toukokuussa 2011, perusajatuksena luoda kuva jonkinlaisesta paratiisista, sillä päässäni pyöri usein ajatus Aatamista ja Eevasta, ja halusin kokeilla kuinka pystyisin soveltamaan ajatusta unisex-mallistossa.

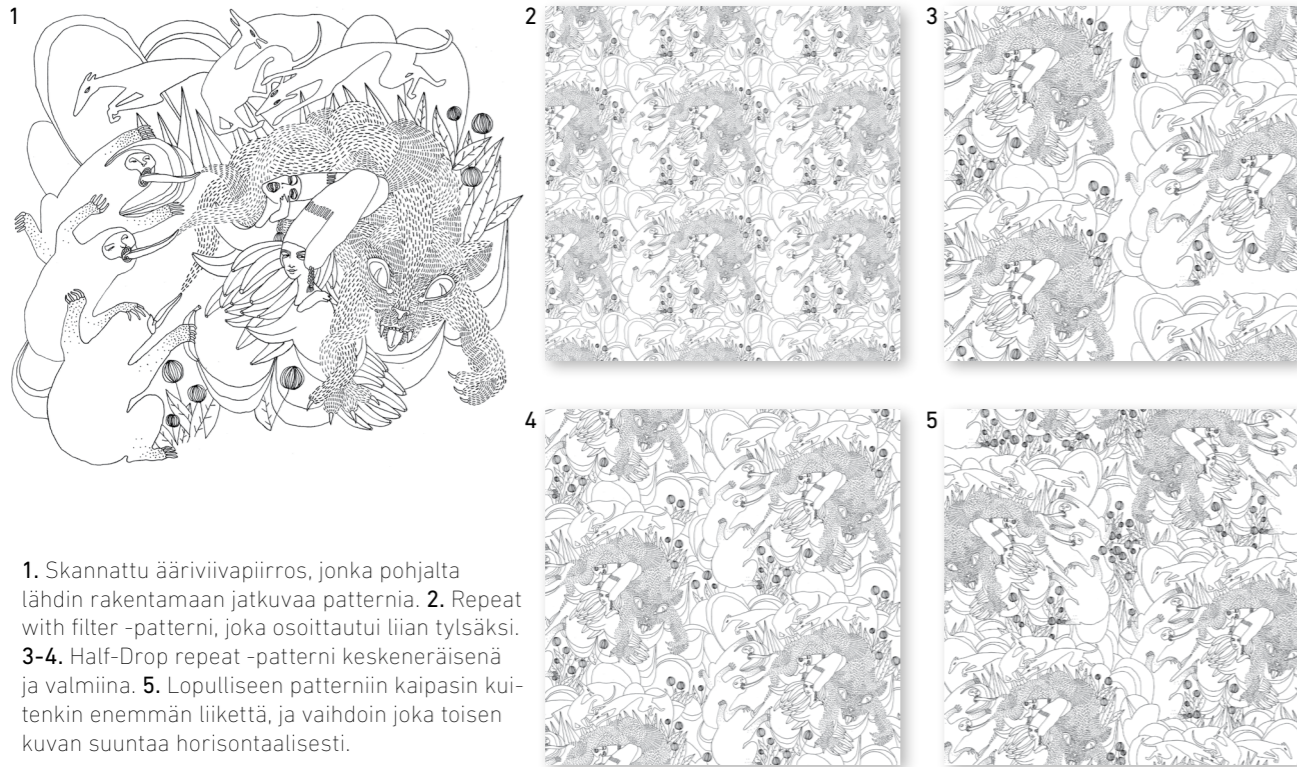
Käytän useissa kuvituksissani paljon erilaisia viivoja ja niiden muodostamia pintoja, ja koin niiden olevan melko ajattomia ja siksi myös kuosiluonnokseen sopivia. Banaanitissinaiset ovat vaeltaneet myöskin vuosia luonnosvihkojeni sivuilla ja niiden hiema härski asenne vaati vastapainoa apinamiesten muodossa. Eeva ei tarjoakaan omenaa vaan, tuo ”syntisyysensä” esille pelkillä banaanitisseillä. Aatamista syntyi varsin nopeasti pitkäkielinen apinan ja laiskaisen yhteensulautuma. Apinat toimivat himon symbolina niin länsimaisessa kuin Mayojen perinteessä (Herrera, 1983, 245). Kyseisten hahmojen himo ja halu konkretisoituu kielistä lähtevän saalistavan kispapedon hahmossa ja kietoutuu naisten ympärille uhmakkaasti, mutta samaan aikaan suojellen toisaalta kohti tulevien rakkikoirien hyökkäykseltä. Koirat edustavat hieman ristiriitaisia hahmoja, ne ovat ikään kuin himon toinen puoli, joka vauhkoaa takalalla.

Kukat kuuluvat paratiisimaiseen maisemakuvaan, ja muu oheismaailma on viivaa, kaaria ja kiviä. Kukan lehtiä, joista ajan saatossa on muodostunut jäisiä tikareita, jotka sojottavat maasta ja vaanivat varomattomasti ohikulkijaa. Ennen kuin maalasin originaalipiirroksen, kopioin sen talteen skissipaperille, jotta se olisi tarpeen vaatiessa monistettavissa tai muokatavissa jälkikäteen.

Ylimpänä Matt Furién kuvitus, jonka pohjalta minun tuli luoda ”kaosmainen” kuosi. Alempana Arjan näyttämiä malliston mood boardeja, sekä alustavaa värimaailmaa, joiden pohjalta loin lopulta Vaihtoehtoinen Paratiisi -kuosin. Alla alkuperäinen kuvitus kuosille, jonka väritin akvarelleilla.

1. Skannattu ääriiviipaperros, jonka pohjalta lähdin rakentamaan jatkuvaa patternia. 2. Repeat with filter -patterni, joka osoittautui liian tylsäksi. 3-4. Half-Drop repeat -patterni keskeneräisenä ja valmiina. 5. Lopulliseen patterniin kaipasin kuitenkin enemmän liikettä, ja vaihdoin joka toisen kuvan suuntaa horisontaalisesti.

Kuvituksesta kuosiksi

Arja innostui vaihtoehtoisesta paratiisista, joten skannasin skissipaperille tekemäni version ja aloitin rakentamaan sitä koneella joka suuntaan jatkuvaksi patternikuosiksi kesäkuussa. Sain Arjalta käyttöön hänen vanhoja muistiinpanoja kangaspatternien luomisesta ja aloitin urakan erehdysten kautta. Tässä vaiheessa tarkoista väreistä ei ollut vielä tietoa, ja jälkikäteen sanottuna työprosessia se olisi huomattavasti nopeuttanut, sillä nyt jouduin työskentelemään layer kerrallaan, ja parhaimmillaan niitä oli yli 20.

Ohjeistoissa ja mallikuvissa, jotka sain, oli kolme erilaista tapaa yhdistää kuva patterniksi, ja lähdin kokeilemaan ensimmäistä vaihtoehtoa, jotta saisin käsityksen sen toimivuudesta. En halunnut luoda kuosia, joka olisi liian samanlainen joka kohdasta, ja pian huomasinkin, että tekemäni versio oli nimenomaan ei-toivottua materiaalia. Repeat with filter -nimisen patternin luominen tarkoitti käytännössä sitä,

että kuva toistui linjassa niin vaakaan kuin pystysuuntaan, jolloin lopputulos oli hyvin tylsä. Kaksi jäljelle jäävää vaihtoehtoa olivat simple half-drop ja half-drop repeat. Päädyin vaihtoehtoista jälkimmäiseen, sillä ensimmäisen toimintaehtona oli se, ettei toistuvat kuvapinnat koskettaisi toisiaan.

Vaikka kuosinrakentamistekniikka oli nyt tiedossa, tein silti noin kymmenen erilaista versiota, ennen kuin päädyin oikeaan lopputulokseen. Half-drop repeat on monimutkaisin toisintotekniikka Photoshopissa patternin rakentamiseen, mutta myöskin monipuolisin. Kuvan ollessa selvillä, se ensin kopioidaan vanhan kuvan yläpuolelle. Tässä vaiheessa pidin pitkään kuvia samansuuntaisina, mutta lopullisessa versiossa muutin ylemmän kuvan vastakkaiseen suuntaan ja hieman vinoon, tuoden patterniin enemmän eloa, kun kyse oli kuitenkin vaateustekstiilistä.

Kuvien välialueet tulee piirtää umpeen Photoshopissa, ja sen jälkeen patternia jatketaan vielä vasemmalle yhden kuvan leveyden verran, jotta saadaan

aikaan neliön muotoinen kuva-alue, jossa käytännössä alkuperäinen kuva toistuu neljä kertaa. Kaikki kuvien väliset ”saumat”, eli tyhjät alueet, tulee piirtää jälleen umpeen, ja lopputuloksena on yhtenäinen iso kuva.

Uutena tekniikkana itselleni tuli tämän jälkeen vielä offset -työkalu, jolla kuvapinta viimeisteltiin yhtenäiseksi. Kyseisellä offset: wrap around -toiminnolla sain käännettyä kuvan reunat keskelle, jolla pysty varmentamaan, että patterni varmasti jatkuisi yhtenäisenä joka suuntaan, ilman että yksikään pikseli katoaisi matkalla.

Ensimmäiset kuosiversiot valmistuivat 14.6. 2011, eivätkä ne jatkuneet toivotulla tavalla lainkaan. Seuraavat versiot tuntuivat liian monotonisilta, ja menivät liikaa linjassa vertikaalisesti, jonka jälkeen päätin rikkoa rytmia kääntämällä kuva-aihion vastakkaiseen suuntaan.

Näin sain aikaan vahvemman horisontaalin vaikutelman ja suuremmissa mittakaavassa kuosi tasapainottui huomattavasti. Valmiin version valmistuessa elokuussa, oli aika siirtyä värien pariin. Tähän mennessä Arja oli päättänyt jo alustavat värit, joilla lähdin kokeilemaan valmiin patternikuosin valmistusta.

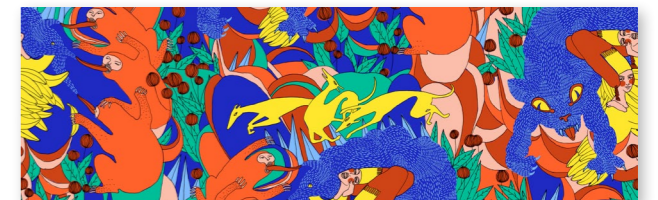
Erilaisia keiluita. Ylhäällä versio, jolloin en tiennyt vielä varsinaisia värejä, sinistä ja punaista lukuunottamatta. Oikealla erilaisia rytmikeiluita miltei oikeilla väreillä.

Värit

Väri on painetussa kankaassa ensimmäinen elementti, jonka katsoja huomaa. Värimaailmat eri tuotteissa vaihtelevat eri sesonkeina, mutta ei sattumalta. Tekstiili- ja vaateollisuudessa malliston kokoaminen alkaa väri- ja sisältösuunnittelulla lähes kaksi vuotta ennen tuotteen saapumista kaappoihin (Peltonpää-Fors, 2009, 132). Suunnittelutilanteessa omat värimieltymykset tulee yleisesti unohtaa ja liikkua asiakkaan ehdoilla. Tässä tapauksessa Arjan mallisto määrittä pitkälti väripaletin, jota sain käyttää.

Aluksi tiedossani ei ollut tarkkoja väriarvoja *Vaihtoehtoinen paratiisi* -kuosia varten. Sain Arjalta hänen tekemiään mood boardjeja, joista valitsin värejä: sininen, punainen ja turkoosi olivat vahvassa osassa alusta lähtien. Aikataulutuksellisesti olin päättänyt että kuosien tulisi olla valmiina väreineen elokuun loppuun mennessä. Valmiin väri-versioinnin sain kuitenkin valmiiksi vasta syyskuun lopussa, muutamaa päivää ennen kuin se lähetettiin painoon.

Värittäminen alkoi värialueiden määrittämisestä. Tässä vaiheessa ei ollut vielä tärkeää, oliko värit

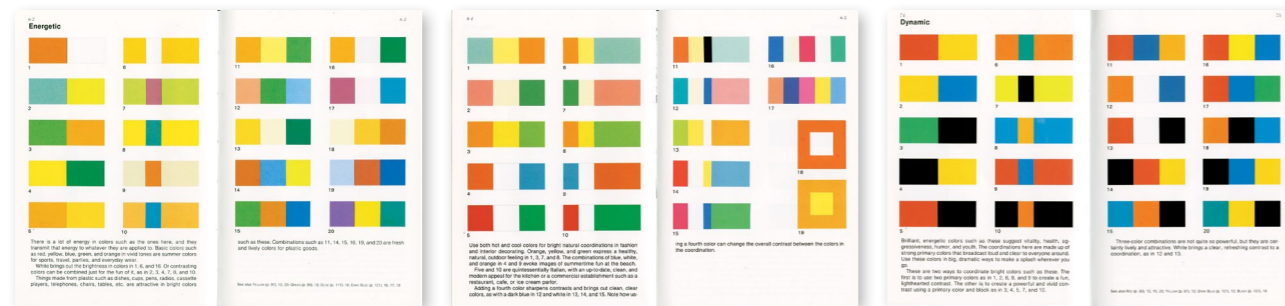
oikeita vai eivät. Työprosessi oli hidasta, koska jouduin työskentelemään monen layerin kanssa, sillä värialueiden tuli säilyä muokattavissa, ja offset -toiminto photoshopissa toimi vain yhteen layeriin kerrallaan. Jos oikeat värit olisivat olleet tiedossa alusta asti ja ne olisi voinut värittää kuvaan jo ennen sen muokkaamista patterniksi, olisin säästänyt paljon aikaa.

Värialueiden ollessa valmiina sain Arjalta Pantone -värisävyt TPX -muodossa (Pantone Textile Color System), toisin sanoen ne olivat tarkoitettu kankaille. TPX muodossa olevat Pantone sävyt eivät koodeiltaan vastaa printtimediassa käytettyjä koodeja, joten aivan aluksi minun tuli selvittää, miten saisin ne toimimaan tietokoneellani. Minulla ei ollut mahdollisuutta käyttää vaate- ja muotoilupuolen koneita, joista osasta saattoi TPX -muotoiset Pantonet löytyäkin, mutta sen sijaan löysin internetsivun, jonka avulla saatoin muuttaa koodit toisiksi (www.pantone.com). Pantonevärit ovat käteviä siitä, ettei millekään osapuolelle jää epäselväksi mistä väristä on kyse, kun se on tarkasti määritelty koodilla.

Tämän jälkeen muutin värialueet niin lähelle TPX värejä vastaaviksi, kuin mahdollista, ja aloitin variaatioiden suunnittelun. Aivan viimeistelyksi väritetty kuosi valmistui syyskuun lopulla, mutta sitä ennen pitkään lopullisena pidetty versio valmistui jo syyskuun ensimmäisellä viikolla. Pantonekoodit muuttuivat loppumetreillä hieman, joka osaltaan vaikutti asiaan.

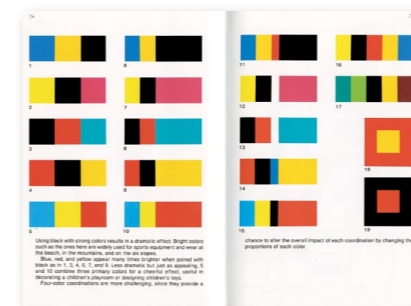
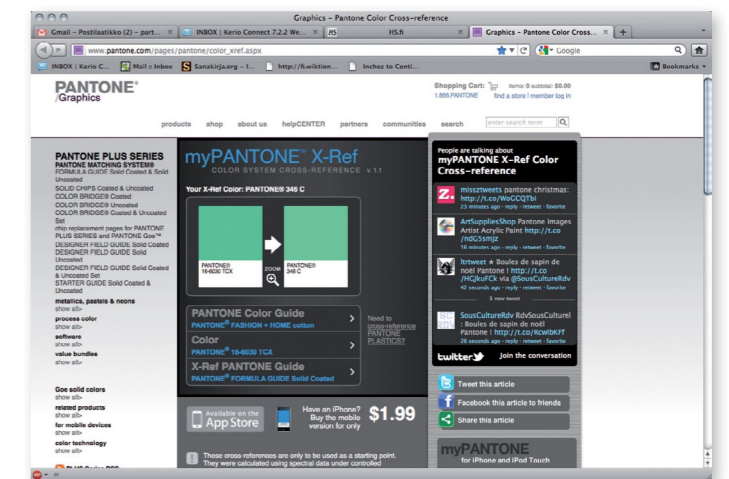
Värit vaikuttavat kuosin tunnelmaan radikaalisti, ja suunnitteluvaiheessa suosin maanläheisiä värejä, jotta huomioni ei olisi kiinnittynyt aluerottelusta itse värien kirkkauteen. Lopullista värikartasta huomaa, että valitut värit viestivät energiaa, dynaamisuutta ja nuoruutta, sillä valitut värit ovat pääasiassa puhtaita ja kirkkaita. Niitä korostamaan on valittu muutama murrettu väri, kuten vaaleansininen, turkoosi ja lohenpunainen. Tummansininen yhdistettynä oranssiin, keltaiseen tai punaiseen sopii hyvin kevään tai kesän asusteisiin ja kodin sisustukseen. Mitä puhtaammat värisävyt ovat, sitä enemmän ne viestivät energisyydestä, nuoruudesta ja elinvoimasta (Kobayashi, 1987, 62-65, 74-77). Niillä luodaan aikaan dramaattinen vaikutelma, varsinkin kun ne yhdistyvät kirjavassa kuosissa.

Sykkyrän kohdalla tilanne eli aivan painohetken asti, sillä Arja sekoitti värin itse koulumme tiloissa ja päätyi tummemman beigeen vasta ennen varsinaista painoprosessia. Suunnitteluvaiheessa ja seulojen testausvaiheessa värinä toimi musta, mutta se olisi ollut liian jyrkkä väri luonnonvalkoisella kankaalla, varsinkin kun muut asun vaatteet olivat viinipunaista (housut) ja oliivinvihreää (takki). Sykkyräkuosin ei ollut tarkoitus ponnahtaa esiin, vaan ennemminkin hämätä katsojaa paitakankaassa. Vaaleat ja neutraalit beige sävyt olivat paras ratkaisu, sillä ne toimivat vihreän kanssa, tulevat esiin vaaleasta kankaasta, mutta eivät jyrää muita värejä alleen (Kobayashi, 1987, 36).

Oikealla: 1-2. Vaihtoehtoinen Paratiisi -kuosin värikarttaa, ylhäällä lähtökohta ja alhaalla lopulliset värit. 3-4. Sykkyrä-kuosin värimaailmaa, alkuperäinen suunniteltu väri oli musta. Lopulliseksi väriksi tuli tumma beige.

Alhaalla oikealla: Pantonen tarjoama internetpalvelu, jonka avulla pystyy selvittämään tekstiilipantonekoodit muina PMS muotoina.

Erlaisia väriprofileja, joita tutkin Vaihtoehtoinen Paratiisi -kuosin väriyrytmitystä miettiessäni. Malliaukeamat ovat aiheeltaan energiset ja dynaamiset värit, jotka tuntuivat olevan lähimpänä toivottua viestiä. Arjan valitsema värit yhdessä suunnittelemani kuosikuvituksen kanssa tuovat mieleen hawaiji-paidat.

Ensimmäisen seulan valotusprosessia. **1-3.** Kuvio kopioitiin ensin kalvoille, jotka yhdistimme toisiinsa valopöydän ääressä, korjaten mahdolliset heittovirheet. Ensimmäisissä kokeiluissa kalvoja oli kaksi kerrosta päällekkäin, jotta kuvio olisi valottunut mahdollisimman hyvin seulaan. Viimeisen, ja onnistuneen seulan kohdalla kalvoja oli vain yksi kappale ja se oli tulostettu metritulosteena. Valotettu seula kuvissa **4-5.** joka kuitenkin osoittautui epäonnistuneeksi.

Painaminen: seripaino

Seripaino, serigrafia eli silkkipaino (kreik. *ser* 'silkkimato', *graphein* 'piirtää'), on painomenetelmä, jossa väri painetaan kehykseen pingotetun seulakankaan läpi painopinnalle. Aikaisemmin seulakankaana käytettiin silkkiä, josta nimitys juontuu. Nykyään seulakangas on kuitenkin useimmiten valmistettu polyestereistä. Silkkipaino on monipuolinen painomenetelmä: silkkipainossa painopinnan ei tarvitse olla puristuksessa eikä sen tarvitse olla tasainen.

Silkkipainolla on mahdollista painaa hyvin monenlaisille materiaaleille kuten paperille, tekstiileille, puulle, metalleille, lasille ja muoville (www.wikipedia.org). Paperille painettaessa seulan rasteritiheys tulee olla pienempi kuin kankaalle painettaessa. Muutoin värit leviävät paperille, sillä se ei ime väriä niin paljoa kuin kangas. Silkkipainoväreillä saadaan tarvittaessa erittäin paksuja, peittäviä tai kestäviä väripintoja, jotka olisivat muilla painomenetelmillä mahdotonta toteuttaa.

Valokuva epäonnistuneesta Sykkyrä-kuosin painojäljestä. Kuvassa näkyy kuinka väri ei ole tarttunut joihinkin kohtiin lainkaan, ja joissakin sitä on liikaa.

Ennen painoa täytyy painossa käytetty seula valottaa. Ensin seulalle levitetään ensin valoherkkä emulsio, jonka annetaan kuivua pimeässä. Emulsio peitetään valokopiokalvolla, johon on tulostettu painettava kuvio, jolloin se päästää valoa läpi vain halutuista kohdista emulsoidulle seulalle. Valokopiokalvon sijaan voi käyttää myös graafista filmiä, mustesuikketulostetta kalvolle. Kuva voi olla myös suoraan piirretty esim. piirustusmuoville. Kalvo asetetaan emulsiota vasten ja seula altistetaan sen jälkeen ultraviolettivalolle, joka kovettaa emulsion niistä kohdista joihin UV-valo pääsee vaikuttamaan kalvon läpi. Jokaiselle eri värialueelle on valotettava oma seula.

Alusta lähtien oli selvää, että tulisin suorittamaan edes tekstiilipainokokeiluja seripainotekniikalla. Kodintekstiilitkin olin ajatellut toteuttaa, joko koulun laitteistolla, tai tilattuna Vallilalta. Silkkipainotekniikka innosti ja haastoi kuvittamaan kankaalle. Sen avulla voin yhdistää piirtämisen ja maalauksen, sekä saada aikaan käyttöesineen. Vaatemalliston kohdalla suunnitelmissa oli ensin saada molemmat kuosit seripainolla, mutta *Vaihtoehtoisen paratiisin* kohdalla se muodostui mahdottomaksi, niin monen eri värialueen takia. Lisäksi kuosin viiva tulisi olemaan sen verran pientä, ettei painaminen välttämättä onnistuisi. Tilattuna kangas olisi tullut liian kalliiksi, joten päätimme toteuttaa sen digipainona.

Sykkyrä-kuosi tulisi kuitenkin olemaan yksivärinen, joten sen toteuttamiseen ei tarvittaisi kuin yksi valotettu seula, niinpä ajattelimme, että sen tekeminen koulun laitteistolla onnistuisi. Valottaminen osoittautui kuitenkin luultua hankalammaksi, sillä vaikka suurensimme kuosin kokoa, jotta viivat muuttuisivat isommiksi, kalvoille valokopiointi ei onnistunut. Valokopioita tarvitsee kaksi päällekkäin, jotta pieni kuvio varmasti toisintuisi seulaan UV-valotuksessa. Kuitenkin valokopioikoneen tulostaessa kuviota, tässä tapauksessa 8 kpl kalvoja, kävi niin, että kalvot venyivät hieman kopiokoneen kuumetessa.

Tämän seurauksena kohdistus kahden päällekkäisen kalvon kanssa ei onnistunut oikein, sillä alle millinkin heitto sai kuvion säreilemään ja musta alue oli liian ohut valotustilanteessa. Seulan pesuvaiheessa valotettu kuvio ei tullut esiin, eli auennut, kunnolla, mikä tarkoittaa ettei emulsio lähtenyt kokonaan irti seulan pinnasta, jolloin serivärit eivät pysty läpäi-

semään kunnolla seulaa kankaalle. Ensimmäisessä painokokeilussa väriä tuli kankaalle vain osittain. Lisäksi valotuksessa kalvot olivat jotenkin heilahtaneet lisää, minkä takia kuvio näytti paikoitellen erittäin sotkuiselta.

Päätimme kokeilla valotusta uudestaan, mutta samoin lopputuloksin. Tästä viisastuneena päätimme tulostaa kahdeksan A3 kokoisen kalvon sijaan koulun metritulostimella kaksi isoa liuskaa kyseistä kuviota. Rullakalvon maksimileveys oli noin 43 cm, ja tarvitsimme sitä kaksi, maksimissaan 150 cm, palaa. Näin kohdistuksen tulisi pelata paljon paremmin yhteen, ja saimmekin valotettua seulan. Kuitenkin, emulsionlaiton yhteydessä sitä oli päässyt kankaalle liikaa, ja näin ollen pinta oli paikoin epätasainen ja paksuista kohdista valotus jäi tapahtumatta.

Pesimme seulan valotuksen jälkeen kovakouraisesti jopa painepesurilla, mutta vain sillä seurauksella, että osa seulaan valotetusta kuvioista lohkeili irti liikaa, osasta ei lainkaan. Kolme epäonnistunutta valotuskertaa sai meidät kääntymään Taideintituutin puoleen, sillä emme olleet vielä valmiita painamaan *Sykkyrääkin* digipainolla.

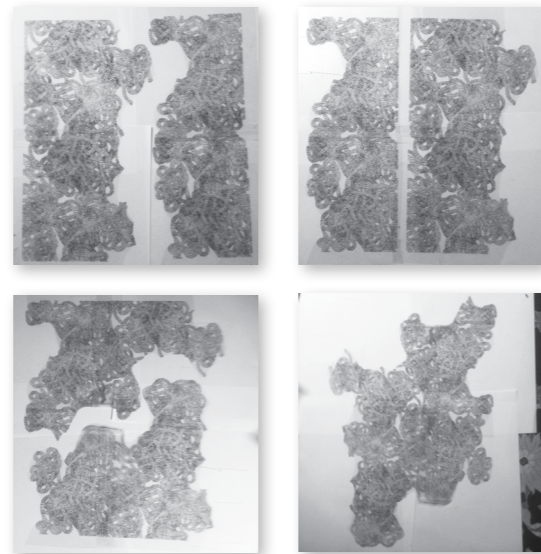
Sitä ennen kokeilimme kuitenkin mallikappaleiden painamista kolmannella epäonnistuneella seulalla, jotta Arja pystyisi päättämään tekisikö paidan sittenkin pienistä tilkunpalasista, vai ei. Kankaan painannassa silkipainoseula asetetaan painopinnan päälle ja väri levitetään seulan päälle. Väri pakotetaan seulan lävitse käyttämällä painolastaa eli raakelia joka vedetään seulan yli. Paine pakottaa värin siirtymään painopinnalle seulan läpi alueista, joita ei peitä kaavio. Raakelin painovoimakkuus ja seulakankaan tiheys vaikuttavat eniten siihen kuinka paljon väriä siirtyy painopinnalle. Ohuen kankaan kanssa meidän tuli olla varovaisia, sillä liian voimakas painaminen olisi aiheuttanut värin leviämisen ohkaisessa kuviossa (Pellonpää-Fors, 2009, 207). Lopputulos oli kuitenkin liian heikkolaatuinen, jotta sitä olisi voinut hyödyntää muuna kuin malliesimerkkinä epäonnistuneesta painotuotteesta.

Taideistituutissa valotettu seula onnistui täydellisesti, joka puolestaan viittasi siihen, että koulumme emulsio oli jo vanhentunut, tai valotuspöydässä oli vikaa. Pääasia oli kuitenkin, että saimme silkipainoseulan onnistumaan, jolloin meidän ei tarvinnut

kääntyä digipainon puoleen. Se olisi tullut yllättävän kalliiksi jo pelkästään uusien kankaiden takia.

Painoprosessi tapahtui koulumme tiloissa, Arja olisi sekoittanut aiemmin jo sopivan värin polyesterikankaalle, enkä itse ollut osallisena tuossa prosessissa. Kiinnitimme kankaan tiukasti pöytälevylle, alle tuli asettaa paperia tai muuta kangasta. Mitä enemmän paperia, sitä pehmeämpi pohja, joka vaikutti raakelin liukumiseen seulalla. Painaessa meillä ei ollut tärkeää saada kuosia kohdistumaan aivan vierekkäin, vaan paloina, joten suorakulmaista kuosikuvaa ei tarvinnut lähteä muuttamaan.

Painoraportti tehdään yleensä suorakulmaisesta painomallista, joka tarkoittaa sitä, että kuvio leikataan osiin ja rakennetaan uudestaan kuvion perumuodon mukaan. (Ks. kuva alla.) Tällöin painaessa raportin raja-alueet eivät erottuisi niin helposti, kuin mitä ne näkyisivät suorakulmion muotoisessa painomallissa. Painoraportin tekeminen lähtee siitä, että painomallista etsitään ensin pystysuuntainen linja, jonka kohdalta kuvio katkeaa mahdollisimman harvasta kohdasta. Palat liitetään uudesta kohtaa yhteen ja sama tehdään vaakasuunnassa (Pellonpää-Fors, 2009, 160).

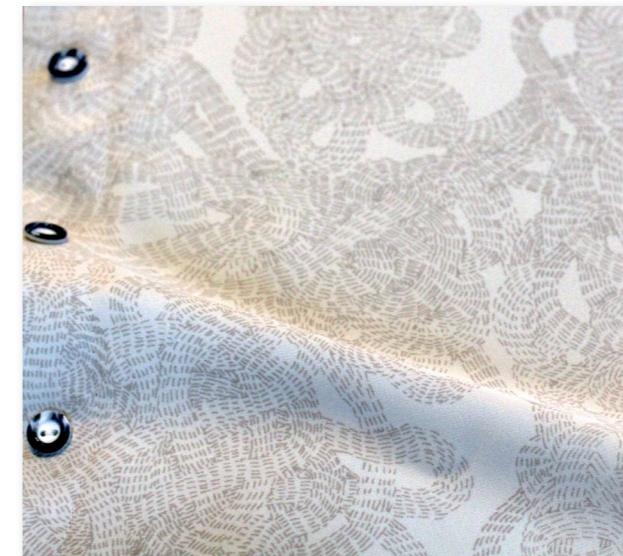

Painoraportin rakentaminen suorakulmaisesta painomallista. Epämääräisen kuvion painaminen jatkuvana kuosina on suotavampaa kuin suorakulmaisen, jotta painaessa syntyvät raja-alueet eivät erottuisi niin helposti kankaasta.

Painaessa väriä raakelilla, toisen tulee pidellä kiinni seula ja toisen on vedettävä raakel seulan päädyistä toiseen. Yleisesti painotiloissa tulisi olla varsinainen raporttikisko, jonka avulla metrikankaiden painaminen sujuu vaivattomammin; seulan paikka on selkeästi mitoitettu ja se pysyy stoppareiden avulla paikoillaan. Nyt kuitenkin, meidän täytyi toimia koulun tilojen puitteissa, toimia ilman moisia apuja. Koska kuvion reuna-alueet eivät koskettaneet toisiaan tärkeintä ei ollutkaan kohdistaminen vaan seulan ja kankaan paikallaan pysyminen.

Kankaan painaminen eroaa painovärien ja seulan puolesta paperille painamisesta. Väri imeytyy kangaslaadusta riippuen erilailla, joten yleensä samaa kohtaa vedetään raakelilla kaksi tai useampi kerta, toisin kuin paperin kanssa, jolloin yksi kerta riittää. Lisäksi kankaalle painettaessa vedetään kuiva veto, joka auttaa väriä työntymään syvemmälle kuituihin ja kerää ylimääräiset värijäämät mukaansa, jolloin lopputulos on pehmeämpi (Pellonpää-Fors, 2009, 206).

Painamisen jälkeen seulasta puhdistettiin väri ja kangas ripustettiin kuivumaan pyötien päälle oleville tangoille. Ylimääräinen väri laitettiin talteen muita painajia varten, jonka jälkeen pesimme seulan väri-

Lopullinen painettu Sykkyrä-kuosi, josta syntyi kauluspaita. Musta väri vaihtui tummanbeigeen.

jäämistä pehmeällä sienellä hangaten. Jos kaaviolla ei enää ollut käyttöä, olisi painokuva poistettu seulasta emulsionpoistoaineella ja painepesurilla pesten. Jätimme sen kuitenkin vielä paikoilleen, mahdollisia viime hetken korjauksia varten.

Painaminen: digipaino

Digipaino eli kuvansiirtotekniikka eri pinnoille soveltuu tulostimesta riippuen paperille, kankaalle ja muille pinnoille (www.wikipedia.org). Tietokoneella työstetty painomalli tulostetaan suoraan kankaalle, joka on pohjustettu värin kiinnittymisaineilla. Värihukka digipainossa on olematon. Kartoitimme eri vaihtoehtoja kankaan digiprinttaukseen ja viimeisimpinä vaihtoehtoina oli tulostaminen Metropolia korkeakoulun kalusteilla tai Vallilan kautta. Päädyimme Vallillaan sillä koimme sen ammattimaisemmaksi, jolloin pystyisimme luottamaan tulosteen onnistumiseen.

Vallila Interiorin digiprint-tekniikka käsittää tulostamisen valokuvista ja piirroksista useille eri ma-

Kokonainen, joka suuntaan jatkuva painoraportti Vaihtoehtoinen Paratiisi -kuosista, jonka lähetin Vallilan digipainoon.

Vallilla Interiorilla teetetty ja viskoosikankaalle painettu valmis Vaihtehtoinen Paratiisi -kuosi.

teraaaleille kuten kangas, alumiini, puu ja lasi. Kangastulosteissa ei ole pituusrajoituksia ja leveyttä tulosteessa voi olla maksimissaan 225 cm (www.vallilainterior.fi). Kankaissa ei rajoituksia ollut, muuta kuin puuvillan osalta, joka ei välttämättä toistaisi Pantone -värejä aivan oikein. Mieluiten kankaan toivottiin olevan tekokuitupohjainen. Omien kankaiden toimittaminen oli ehdoton plussa, sillä Arja oli hankkinut kankaita mallistoa varten jo etukäteen.

Aikaa kankaanpainatukselle oli hyvä varata pari viikkoa, ja painoteknisistä syistä kangasta tuli varata puoli metriä ylimääräistä, sillä kone tulostaisi ensin tyhjää, sitten kuvion ja sen perään vielä tyhjää. Hintaa tulostuksesta tulisi 67 euroa/m². Meidän tarpeisiimme kangasta tulisi tilata 140 x 195 cm. Raportin, eli tekemäni joka suuntaan jatkuvan kuvan, ei välttämättä tarvitsisi olla 1:1 koossa, mutta itse halusin näin olevan varmuuden vuoksi jo lähetysvaiheessa. Raportin lähetys onnistui sähköpostilla Vallilan tekstiilisustamisesta vastaavalle henkilölle, mukaan liitettiin tiff- muotoisen raportin lisäksi Pantone TPX koodit, jotta voimme varmistaa oikeiden sävyjen tulostumisen.

Itse painoprosessiin emme saaneet osallistua, joten mielikuvat siitä prosessista rajoittuvat tulostimen

ulkonäköön ja lopulliseen kankaaseen. Painaminen ei kuitenkaan onnistunut ongelmitta sekään, sillä kangas valmistui yli kaksi viikkoa myöhässä muistuteluista huolimatta. Arjalle tämä aiheutti hieman ongelmia, sillä studioaika oli varattu jo aikaisemmin, ja käytännössä hän joutui ompelemaan paidan kasaan kaksi päivää ennen kuvauksia.

Aikatauluongelmien lisäksi myös itse kangas muodostui ongelmalliseksi, sillä kankaassa ollut viskoosi oli nähtävästi käyttäytynyt samoin kuin kielletty puuvillakin olisi, eli hylkinyt väriä, jonka seurauksena kangas oli todella haalea ja väripinta epätasainen. Myös ääriiviivat olivat epätarkat, mikä nähtävästi johtui siitä, että kangas oli painettu liialla värimäärällä, jotta siitä olisi saatu niinkin tummasävyinen kuin se oli.

Vallilan puolelta asiaa pahoiteltiin, sillä meille ei ollut ilmoitettu etukäteen, että myös viskoosipohjainen kangas saattaisi näin käyttäytyä, ja aikataulusotkun vuoksi ei uutta kangasta ollut aikaa teettää, vaan paidan Arja joutui ompelemaan viallisesta kankaasta. Hyvitystä saimme kuitenkin hinnassa, ja Vallilan henkilökunta lupautui painamaan meille uuden kankaan, johon värit toistuisivat täydellisinä, jotta saisimme kotiinkuljetettuna onnistuneen esimerkin

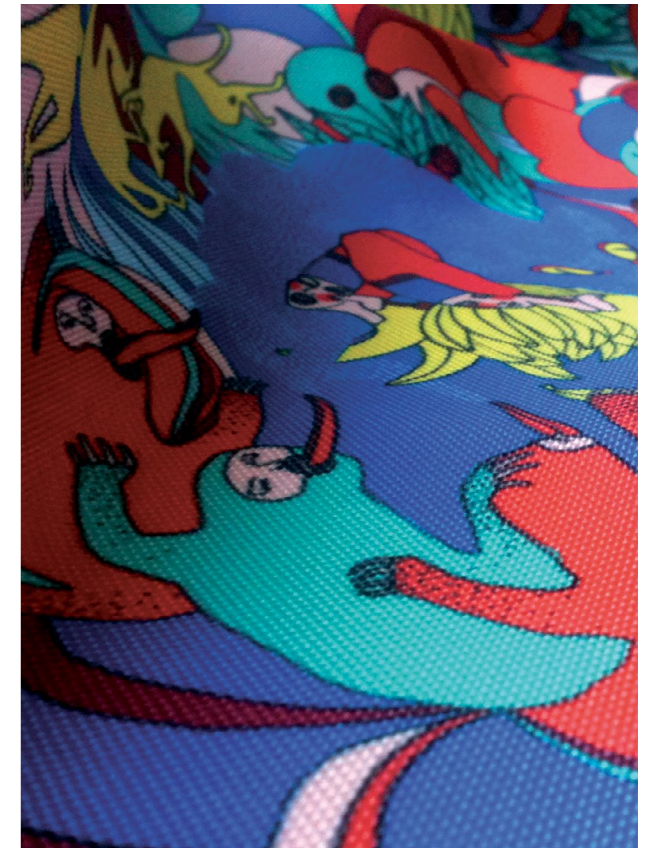
seminaareihin mennessä. Tällöin Arja sai portfolioinsa tilkkunäytteisiin oikeanvärisen esimerkin kuosista, ja itse pääsisin päälylyttämään kirjallisen kannet oikeanvärisellä ja onnistuneella kankaalla.

Positiivisena yllätyksenä onnistunut kangasnäyte saapuikin alle viikossa, ja näytti erinomaiselta. Painokangas oli paksumpaa verhoilukangasta, joka sopi kirjankansikankaaksikin paremmin kuin ohut viskoosipohjainen paitakangas. Ainoa ”miinus” lopullisissa kangaskuosissa, molempien esimerkki-

kankaiden pohjalta, oli vaaleansinisen värin hukkuminen tummempaan. Kankaalle painettaessa, siniset söivät toisiaan liikaa, jonka seurauksena kissan tekstuurit eivät tulleet niin selvästi esille. Toisaalta kuvion kohdalla kissan kyllä osaa sieltä hahmottaa vaikkei vaaleansininen sieltä esiin pomppaakaan. Lisäksi osatekijänä, musteen imeytymisen lisäksi, oli kuvion pieni painoraporttikoko. Viiva oli tietoisesti valittu hyvin ohueksi, joten sen osittainen katoaminen sisustuskankaalla on ymmärrettävää.

Esimerkki epäonnistuneesta digipainetusta kuosista. Ääriiviivat ovat sumeat ja väri on levinnyt paikoitellen. Lisäksi värit ovat haaleammat kuin niiden tulisi olla, jonka seurauksena kangas näyttää haalistuneelta lakanalta.

Onnistunut digipainokangas Vaihtehtoisesta Paratiisista. Ääriiviivat ovat tarkemmat, musta väri ei ole levinnyt painoprosessin seurauksena, ja muut värit ovat erittäin kirkkaat.

Extinction Of Dodos / Arja Kärkkäinen, Kuva: Antti Ahtiluoto

Kuvitus ja kangaskuosi

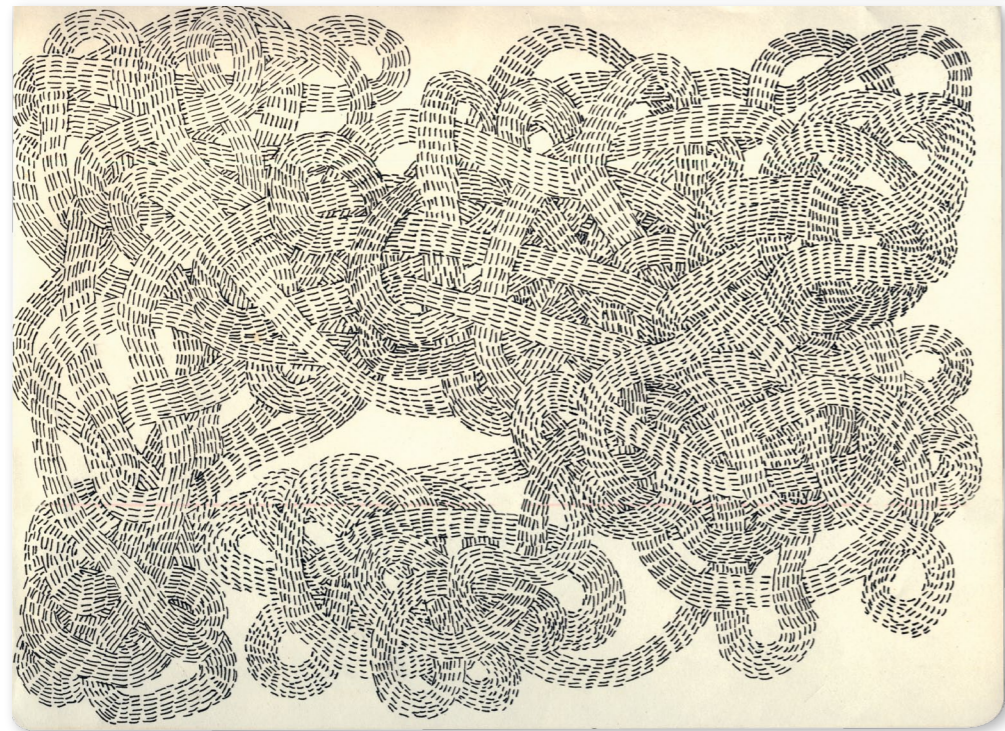
Alkuperäinen kuvitus muuttui aika lailla siirryttyään kankaalle molempien kuosien kohdalla. Seuraavalla aukeamalla on esimerkkipalat alkuperäisestä kuvituksesta, sekä valmiista kankaasta. Kankaan kohdalla oleelliseksi kuvituksen lisäksi tulee pinnan tuntuma. Vaihtoehdoisen paratiisin kohdalla on mukana myös pala epäonnistunutta printtiä.

Ero alkuperäisen kuvituksen ja kankaalla olevan kuvan välillä on suuri. Kankaan pinta vaikuttaa kuvan toistumiseen, värit ovat luonnollisestikin erilaiset. Piirrosjälki ja luonnosmaisuuks näkyy alkuperäisessä kuvituksessa selkeämmin, vaikka elävä ääriiviiva on säilytetty painokuosiin asti. Kuitenkin koneella käsittely näkyy printissä väripintojen tasaisuutena, ja selkeämpinä pintoina. Tätä vaikutelmaa rikoin hieman värittämällä kuten lapset, hieman ääriviivojen yli.

Myös digipainon ja silkkipainon eron huomaa tunnustelemalla kangasta, kuinka seripainettu muste on koholla kankaan pinnassa, ja digipainomuste taas on imeytynyt kankaan sisään. Opinnäytetyön sähköisessä versiossa näitä eroja ei luonnollisestikaan pääse samalla tavalla huomioimaan.

Suurin ero alkuperäisen kuvituksen ja kangaskuosin kohdalla on miten katsoimme sitä. Paperilla oleva kuvitus on yksin kokonaisuus, silmät kiinnittyvät huomiopisteisiin ja siinä on selkeästi löydettävät rajat. Valmis kangaskuosi sen sijaan jatkuu jokaiseen suuntaan, selkeitä alku- ja loppupisteitä ei voi löytää. Sitä voi tutkailla mistä päin tahansa, se voin aivan luonnollisesti olla ylösalaisin tai vinossa, oikeastaan et välttämättä pysty kertomaan mikä on suunta on ylös tai alas. Hankalammin tunnistettavissa ilmansuunnat ovat Sykkyrä-kuosissa. Se voi olla aivan miten päin tahansa. Päällä oleva vaate antaa lisäksi kolmiulotteisuuden tuntua kuvitukselle. Vaihtoehtoinen Paratiisi muovautuu viidakoksi, laskosten taakse kätkeytyy osa hahmoista ja luo enemmän eloa, kuin mitä sileältä kaksikulotteidelta pinnalta irtoaa.

Vasemmalla Arjan unisex-malliston referenssikuvaa. Mallien päällä suunnittelemani kuosikuviot, vasemmalla vaalea Sykkyrä, ja oikealla helpommin tunnistettava värikäs Vaihtoehtoinen Paratiisi.

M

Loppusanat

Projektin osoittautui monivaiheisemmaksi ja hieman epäonniskemmaksi kuin mitä etukäteen olisi voinut ajatella. Mutta kokonaisuutena opin näytetyö jätti hyvän maun suuhun, se tarjosi aika lailla haasteita (ainakin miltei kaikki mahdollinen epäonnistuminen tuli koettua kankaiden valmistusvaiheessa), uutta informaatiota ja mielenkiintoisia vaiheita suunnittelun parissa.

Jatkossa jos ja kun tulen työskentelemään kankaiden parissa tiedän heti alusta asti, mitä asioita tulee ottaa huomioon heti alkuhetkestä, koskien kuvitusta, tyyliä ja värejä. Lisäksi uskon enemmän perinteiseen seripainotekniikkaan kuin digipainoon, vaikka se kalliimmaksi tulisi. Jälki on miellyttävämpää kädelle, kun värin tuntee konkreettisesti sormilla, ja lisäksi se mahdollistaa paremmin pienien kohdistuheittojen tuoman vaihtelun kankaalle, mistä henkilökohtaisesti olen viehätynyt. Digipainoprojekti herätti hieman varautuneisuutta, kankaan laadun kanssa tulee olle todella tarkka, enkä lähtisi sitä välttämättä enää koettelemaan ohuen paitakankaan kanssa.

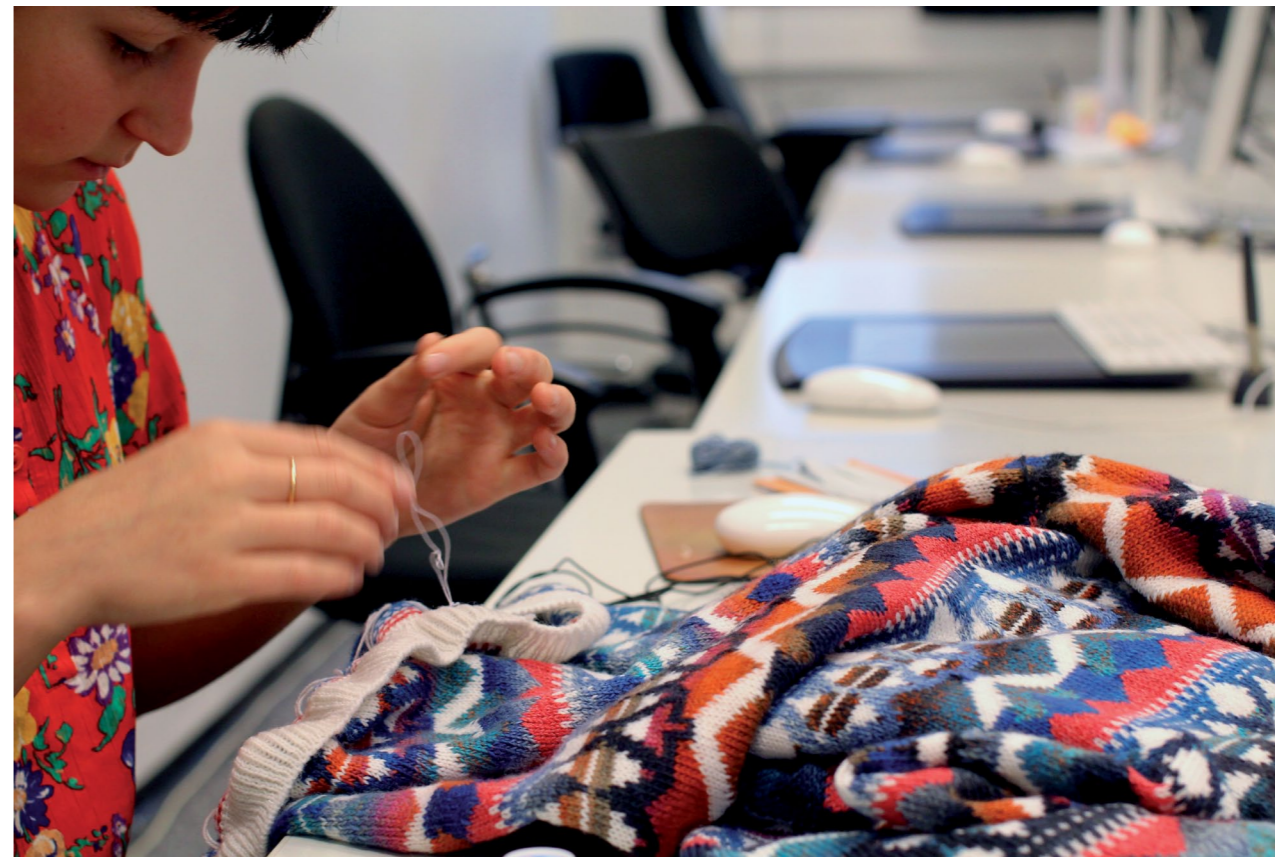
Yleisesti ottaen olen kuitenkin iloinen kuinka hyvin kuvitukset toimivat kankaalla ja sopivat Arjan mallistoon. Mielestäni ne onnistuivat luomaan halutun efektin, ja muodostavat mielenkiintoisen kokonaisuuden yhdistettynä muiden vaatekappaleiden kanssa.

Käännekohtat

Opinnäytetyöprojektin aikana peruajatus, kuvituksen siirtäminen kankaalle, ei muuttunut. Tie kohti valmista lopputulosta kulki hieman erilaisia polkuja kuin mitä alunperin ajattelin, mutta niin projektin kuuluukin elää. Ensimmäinen suurin muutos projektin aikana oli sisustustekstiilien muuttuminen vaatemallistokuoseihin. Tämän takia syrjäytin monia luonnoksia ja loin kokonaan uusia kuvia. Kuvitusten luonne muuttui joihinkin verrattuna radikaalisti.

Käyttökohteen seurauksena alkuvaiheessa olleet ajatukset sisustustekstiilien myynnistä ja markkinoinnista tekstiilipainoihin kariutui, mutta en koe sen olevan kovin suuri menetys, sillä niiden hyväksymisen tuotantoon olisi muutenkin ollut hyvin epätoiminnaisia. Vaatemallistoon valmistuessa kankaat tulevat heti käyttöön ja yleisön tietoisuuteen viimeistään Arjan opinnäytetyön yhteydessä olevassa muotinäytöksessä. Käyttökohde on mielestäni myös paljon mielenkiintoisempi, kuin esimerkiksi pussilakanasetti olisi ollut.

Seuraava suuri käännekohta oli painomenetelmän määrittely ja toteutus. En laske tähän värimaailman hahmottumista, sillä sen lopulliselle muodolle ei ollut asetettu ennalta tavoitteita, lukuunottamatta, että sen tuli sopia värimaailmaltaan muihin malliston

Arja viimeistelemässä villahousujen kappaleita yhteen. Kyseiset villahousut oli suunniteltu alunperin Vaihtoehtoinen Paratiisi -kuosista tehdyn paidan kanssa yhteen, mustien haalareiden lisäksi.

vaatteisiin ja yleiseen värilinjaukseen. Painomenetelmien tekninen toteutus sen sijaan sai takapakkia sen suhteen, että kaikki kankaat olisi toteutettu seripainomenetelmällä. Sen hintavuus ja *Vaihtoehtoinen paratiisi*-kuosin käytön mahdottomuus kokoluokan ja värimäärän suhteen saivat kääntymään digipainon puoleen. Asialla on positiiviset puolensakin, sillä näin ollen pääsin tutustumaan kahteen erilaiseen toteutustekniikkaan, ja näkemään fyysisen eron seripainokankaan ja digipainetun välillä. Vaikka molemmat painotekniikat aiheuttivatkin hankaluuksia, niin koen projektin silti onnistuneen.

Aikataulullisesti pysyimme yllävän hyvin mukana, ainoastaan Vallilan viivästys digipainon kanssa aiheitti lievää paniikkia, miten paita ehtisi valmistumaan ennen kuvauksia. Lisäksi uudelleen painos mietitytti, sillä tarvitsin sitä opinnäytetyöhön kirjankansikankaaksi, ja näin ollen oli olemassa mahdollisuus, ettei se ehtisi perille ajoissa. Kangas saapui kaikeksi onneksi kuitenkin jo alle viikossa, joten lisästressiltä säästyttiin. Lopullinen kangas näytti myöskin siltä, mitä olin suunnitellut, joten oli huojentavaa ja positiivista huomata, että projekti onnistui vastoin käymistä huolimatta erittäin hyvin.

Extinction Of Dodos / Arja Kärkkäinen, Kuva: Antti Ahtiluoto

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Tarja Ahjopalo-Nieminen:
Kuvittajan keinot
Kirjayhtymä Oy, 1999

Charlotte Hellsten Husman:
Kankaiden värjäys ja painanta
Kustannus-Mäkelä Oy, 1998

Hayden Herrera:
Frida Kahlo
Otava, 1990

Maija Isola:
Elämä, taide ja Marimekko
Designmuseo, 2005

Illustrators Unlimited:
The essence of contemporary Illustration
Die Gestalten Verlag GmbH & Co. KG, 2011

Shigenobu Kobayashi:
A Book of Colors
Kodansha Europe Ltd, 1987

Anna Lyyra-Seppänen:
Tekstiiliteollisuusmuseo opas
Tammerprint Oy, 2010

Leena Maunula:
Annika Rimala 1960-2000: Väriä arkeen
Libris, 2000

Kirsi Niinimäki, Marjo-Riitta Saloniemi:
Kretongista printtiin
Maanhenki Oy, 2008

Onni Oja:
Piirtämisen taito
WSOY, 2003

Maija Pellonpää-Fors:
Kankaanpainanta, välineet, suunnittelu, painaminen
Gummerus, 2009

Pictoplasma: Pen to Paper
Pictoplasma Publishing, 2010

Seppo Rihlana:
Värioppi
Rakennustieto Oy, 1997

Martin Salisbury:
Play Pen, new children's book illustration
Laurence King Publishing, 2007

Klaus Albert Schroder:
Egon Schiele, Eros and Passion
Prestel Verlag, 2006

Riikka Stewen: Hugo Simberg - Unien maalari
Otava, 1989

Sähköiset lähteet

<http://www.booooooom.com/>
<http://www.illustrationmundo.com>
<http://www.maijalouekari.com/>
<http://www.marimekko.fi/>
http://www.pantone.com/pages/pantone/color_xref.aspx
www.riikkas.com
<http://www.vallilainterior.fi>
<http://fi.wikipedia.org>

